

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Četnik VIII.

Celovec, petek, 28. avgust 1953

Štev. 41 (592)

Pred velikim slavljem na Primorskem

Kakor praznično oblečena nevesta bo Primorska dočakala septembrski praznik. V slavnostnih dneh bo sleherna primorska hiša okrašena z zelenjem in cvetjem. S primorskih domov bodo vihrale zastave svobode. Urejeni in okrašeni bodo grobovi padlih borcev. Veličastni mlaji in slavoloki bodo krasili primorska cestna omrežja. Na raznih prireditvah bo ljudstvo v teh dneh dokazovalo svojo politično in kulturno zrelost ter visoko razvito narodno in socialistično zavest. V večini narodnih in socialističnih zavest. V večini narodnih in socialističnih zavest. V večini narodnih in socialističnih zavest.

Ena največjih zanimivosti na proslavi na Okroglici bo med drugim tudi telovadna akademija, na kateri bo z vajami na orodju in s parternimi vajami nastopila jugoslovanska olimpijska vrsta.

Na glavni proslavi 6. septembra bo hkrati nastopilo 2.400 pevcev, in sicer: 300 pevcev iz Sežane, 320 iz Postojne, 300 iz Kopra, 360 iz Tolmina, 700 iz Gorice iz 450 iz Trsta. Tržaški pevski zbori »Igo Gruden«, »Šempolajski oktet«, zbor »Valentin Vodnik«, »Komorni zbor«, zbori »Prosek-Kontovel«, »Barkovlje«, »Ivan Cankar« in »Lonjer-Kapinara« bodo dospeli že na predvečer in samostojno nastopali v okoliških krajih: v Solkanu, Mirni, Ajdovščini, Šempetru pri Gorici, Vipavi, na Zalem hribu in v Braniku.

Po dosedanjih prijavah sodeč se bo proslave na Okroglici udeležilo precej več ljudi, kot so prvotno predvidevali. Računajo, da jih bo nad 200.000. Naj govoriijo številke: iz goriškega okraja je najavljenih 40.000 udeležencev, iz tolminskega 20.000, iz postojnskega blizu 14.000, iz Bovškega 3.000, iz Ilirske Bistrice 2.000, iz daljnega Celja in okolice 5000, iz Maribora 2.500, iz radovljiškega okraja 10.000 itd. Iz vseh krajev Slovenije bo vozilo veliko število posebnih vlakov avtobusov in kamionov. Samo iz Trsta bo prišlo okoli 1000 motociklistov in avtomobilistov.

Vse torej kaže, da bo proslava svobodne Primorske ena izmed največjih in najmogočnejših manifestacij vsega slovenskega naroda.

Odkod imajo reakcionarni listi gradivo za torišče svoje bujne domišljije

»Kleine Zeitung« je končala s svojim pisarjenjem. Ponovno je govorila o številnih pismih, ki jih je v tej zvezi prejela in o raznih pričah, ki so se baje javile pri njej z novim materialom.

Kdor pa je članke natančno prebral, stoji pred nadvse značilnim dejstvom, da namreč prinaša celo »pod navodnicami« dobesedne izjave, ki so jih baje podajali ujeti partizani in konfidenti pred nekdanjo nacistično policijo. Stojimo torej pred vprašanjem, ali je bil pisec teh umazanij osebno pri tej policiji in tako soudeležen pri raznih kazenskih ekspedicijah proti partizanom ali pa ima danes dostop do gradiva nekdanje nacistične policije in gestape.

Upamo, da se bo varnostna direkcija, ki po lastni izjavi vestno spremlja vso to časopisno kampanjo, tudi v tej smeri zanimala. Iz procesa proti Maier-Kaibitschu namreč vemo, da materiala in zapisnikov nacistične gestape in policije baje nikjer ni na razpolago. Iz pisanja »Kleine Zeitung« pa je sklepati, da torej le eksistira ta material, ki bi nas koroške Slovence zelo zanimal, kajti prepričani smo, da Maier-Kaibitsch ni bil edini krivec zločinov nad našim ljudstvom.

Vestno prebiranje senzacionalnih člankov »Kleine Zeitung« in drugih reakcionarnih časopisov pa dovede še do vse drugačnih domnevanj. Mnogo bolj ali manj jasnih opazk v teh člankih namreč kaže, kakor da bi dobivali ti listi gradivo tudi od sedanje policije. Tu pa je, v interesu varovanja nepristranosti policijskih in varnostnih oblasti še prav posebej, potrebna temeljita preiskava. Imamo nam-

reč pred seboj pismo glavnega urednika »Volkszeitung«, ki se pred zasebnikom, ki mu je s pisanjem »Volkszeitung« bila ukradena čast, zagovarja, da se trditve v listu naslanjajo na »uradna poizvedovanja«.

Dotičnega še ni do danes zasliševal noben varnostni ali policijski organ, niti ni nam znano, da bi bilo kdaj koli objavljeno takšno uradno sporočilo o izsledkih

Volkszeitung

TAGESZEITUNG FÜR KÄRNTEN

Oesterreichischer Verlag / Druck- und Verlags G. m. b. H. Wien / Zweigstelle Klagenfurt

REDAKTION

KLAGENFURT, den 7. August 1953

Vormittag 8-12
Nachmittags 2-5
Tel. Centralamt 39-33

Zu Ihrem Schreiben vom 22. Juli teilen wir Ihnen mit, dass sich unsere Grundlagen auf amtliche Erhebungen gestützt haben. Wenn, wie Sie schreiben, die Dinge anders liegen sollten, so sind wir selbstverständlich im Interesse der Aufklärung, für die wir eingetreten sind, gerne bereit, eine Stellungnahme Ihrerseits zu veröffentlichen und, erreichen Sie für diesen Fall um eine solche an unsere Redaktion.

Vielleicht könnte sogar eine solche Stellungnahme Ihrerseits der Klärung wenigstens eines Teiles dienlich sein.

Hochachtungsvoll

Mann

teih preiskav. Zato vprašujemo, kako prideta »Volkszeitung« in »Kleine Zeitung«, ki prinaša iste stvari s še bolj detaljnimi podatki, do »uradnega«, pred sodiščem še nepreverjenega materiala? Odgovor na to vprašanje je zelo nujen, ker postavlja policijo in predvsem njeno nepristranost v nadvse čudno luč! Slovenska in vsa demokratična javnost zahtevata na to čim prej jasnega odgovora!

Perzijski salto mortale

Sicer ne po vsebini, pač pa po obliki so dogodki zadnjih, zlasti pa zadnjih dveh tednov v Perziji prav slični nacističnemu preobratu v Avstriji leta 1938. Kakor je tedaj tako imenovani Schuschniggov plebiscit, pri katerem se je (na papirju) ogromna večina avstrijskega ljudstva izjavila za Schuschniggga, le še pospešil nacistični preobrat, tako je sedaj v Perziji tudi »vsemogočni« Mosadik po izredno uspešnem plebiscitu za svojo osebo, kljub

temu, ali morda prav zaradi tega bil čez noč strmoglavljen.

Kakor znano, je nedavno bivši perzijski ministrski predsednik Mosadik priredil ljudsko glasovanje za razpust Medžlisa (perzijskega parlamenta) in za odobritev svojega programa perzijske neodvisnosti. Ta njegov plebiscit je več kot sijajno uspel. Ponekod je bilo v krajih le toliko glasov proti njemu in njegovim zahtevam, da bi jih lahko odšteli na prste dveh rok, in vse je kazalo, da si je bil Mo-

Partizani, mladina, prosvetaši, bralci Slovenskega vestnika!

Vaši tovariši, znanci, sorodniki in prijatelji iz vse Slovenije, iz Istre in Trsta bodo prišli

5. in 6. septembra na Okroglico

pri Gorici, kjer bo

velika proslava desete obletnice

vstaje primorskega ljudstva

Če se želite srečati z njimi, se nemudoma, najkasneje pa do sobote, 29. avgusta predpoldne prijavite s potnim listom ali osebno izkaznico za skupni izlet k bratom na sončnem Primorskem.

Naknadno sporočamo, da nudijo jugoslovanske železnice 75% popusta ter je treba vplačati za vožnjo od Jesenic in nazaj in za oskrbo skupnega potnega lista vsega skupaj samo 23.— šilingov. Do državne meje pri Področici in nazaj si vsak udeleženec kupi na domači postaji povratno vozovnico. Odhod vlaka v soboto, 5. septembra, ob 18.14 iz Področice, povratek v nedeljo, 6. septembra, ob 19.21 uri.

Prijavite se takoj. Izlet vam nudi edinstveno priložnost za spoznavanje lepe primorske pokrajine in njenega zavednega ljudstva.

Zveza koroških partizanov
Celovec, Gasometergasse 10

sadik močno utrdil svoj položaj. Še bolj utrjen pa je izgledal njegov položaj, ko se je bil izjalovil poskus preobrata, ki ga je hotel izsiliti sam perzijski šah Rizi Pahlevi s tem, da je pred dvema tednoma odzvel mandat ministrskega predsednika Mosadiku in to funkcijo poveril bivšemu notranjemu ministru generalu Zahediju. Po ponesrečenem poskusu, ki ga je Mosadik z njemu zvestimi silami lahko zadušil v kali, je moral šah pobegniti iz dežele. Šel je najprej v Bagdad, glavno mesto sosednega Iraka, nato pa odpotoval v Rim. Medtem so Mosadikovi pristaši v velikih demonstracijah uničevali po vsej Perziji javne podobe in spomenike šaha in že so bile slišati govornice, da bo Mosadik prej ali slej proglasil Perzijo za republiko.

Samo par dni pozneje pa je ob ponovnem poskusu uspelo kraljevim pristašem, da so vendar strmoglavili Mosadikovo vladu z državnim udarom. Predvsem je bila pri državnem udaru udeležena armada in je general Zahedi, ki ga je že pred časom šah imenoval za novega ministrskega predsednika, to funkcijo tudi prevzel. Mosadiku se je posrečilo, da je sprva pobegnil in se je nekaj časa skrival, nato pa so ga le našli in aretirali.

V petek minulega tedna se je šah spet napotil iz Rima nazaj v svojo deželo. Trenutno skuša dobiti ameriško pomoč in obljublja ljudstvu izboljšanje ter agrarno reformo. Menijo pa, da njegov in Zahedijev položaj še ni povsem trden in da Perzijo čakajo še novi pretresljaji.

Avtocesta Salzburg-Dunaj

Pripravljajo načrte za gradnjo 340 km dolge avtoceste Salzburg—Dunaj. Gradbena dela so preračunana na pet let in bodo stala štiri milijarde šilingov, od česar bi dala polovico država, polovico pa bi dali zasebni udeleženci, zlasti razne banke in industrijska podjetja. Pri gradnji bi zaposlili okrog 20.000 zdaj brezposelnih delavcev in delavk ter bi že pri samih podporah za primer brezposelnosti prihranili v tem razdobju 650 milijonov šilingov.

IZ GOSPODARSKEGA ŽIVLJENJA DOMA IN PO SVETU

Rastoča zamenjava blaga
med Nemčijo in Jugoslavijo

Zahodnonemški minister za gospodarstvo dr. Erhard je izjavil dopisniku Tanjuga, da se Zahodna Nemčija zelo zavzema za povečanje blagovne zamenjave z Jugoslavijo. Vrednost blagovne zamenjave med obema državama se je od leta 1949 povečala po vrednosti od 23,8 na 147,4 milijonov dolarjev. Minister dr. Erhard je izjavil, da zahodnonemška vlada predvsem pozdravlja nameravani uvoz električne energije v Zahodno Nemčijo in Jugoslavijo, ter meni, da bi jugoslovanski izvoz električne energije v Zahodno Nemčijo lahko dajal potrebna sredstva za plačevanje nemških dobav Jugoslaviji.

K temu pripominja »Die Neue Zeit«: V štirih letih pošestorjen nemški izvoz v Jugoslavijo, o tem moramo Avstriji razmišljati. Predvsem niso v Nemčiji na delu takšne sile, kakor so na primer na Koroškem, ki smatrajo za svojo nalogo, da izrabljajo obžalovanja in absolutno obsojanja vredne dogodke na obmejnem ozemlju na Koroškem v dnevih po kapitulaciji kot povod, da medsebojno pomirjenje in normalizacijo razmer v korist našega gospodarstva vedno spet torpedirajo. Medtem, ko se ti krogi prizadevajo umetno ustvariti novo sovražno psihozo in s tem škodovati koristim avstrijskega gospodarstva, se trudi Nemčija z vedno večjimi naporji, da intenzivira gospodarski promet z Jugoslavijo. Pošestorjena izvozna številka je dosedanja uspeh zavestne politike, ki izključuje vso vojno in povojno zagrenjenost. Avstrijski izvoz v Jugoslavijo je znašal leta 1949 217,2 milijona šilingov ter je dosegel leta 1952 556,8 milijonov. To znaša 2,5 kratno stopnjevanje. Kakor je ta porast vsega priznanja vreden, tako je treba s poudarkom predočiti, da je Nemčiji, ki ne meji kakor Avstrija na Jugoslavijo in ki je morala premostiti veliko večje psihološke in politične težkocje kakor Avstrija, uspelo v istem razdobju štirih let pošestoriti svoj eksport v Jugoslavijo. Če bodo prej označeni krogi v Avstriji in na Koroškem svojo politiko obnove sovraštva nadaljevali, potem bomo naš eksport v Jugoslavijo z največjimi naporji uvidenih gospodarskih krogov morda dvignili tri do štirikratno, dočim bo Nemčija svojo odgovarjajočo številko podsetorila. — Kako dolgo bodo smeli krogi, ki špekulirajo na novo sovraštvo, svoje Avstriji škodljivo ravnanje nadaljevati?

Nadalje piše »Die Neue Zeit«: Zapadnonemški minister za gospodarstvo je mogel v Jugoslaviji bivati, kjer je podal svoj interview. Niti en nemški list ga ni opsoval »kot prijatelja komunističnega Tito-

vega režima« ali pa »izdajalca dežele«, kakor se je to pripetilo v Avstriji — glej »Salzburger Nachrichten« in graško »Kleine Zeitung« — ob primeru obiska deželnega glavarja Wedeniga povodom zasebnega bivanja v Jugoslaviji. Tudi ta razlika v zadržanju nemških in gotovih avstrijskih časopisov pojasnjuje majhen avstrijski eksportni uspeh in relativno trikrat večji uspeh Nemčije.

Napredovanje jugoslovanske proizvodnje

Poročilo jugoslovanskega zveznega gospodarskega sveta je splošna raven industrijske proizvodnje Jugoslavije v prvem polletju porasla za 7 odstotkov v primerjavi z istim razdobjem lanskega leta. Največje povečanje proizvodnje je zabeleženo v predelavi nafte in to za 30 %, zatem v industriji nekovin, polproizvodov, gradbenega materiala ter v črni in pisani metalurgiji, dalje v kemični, lesni in v industriji papirja. Do zmanjšanja proizvodnje je prišlo pri rudnikih premoga zaradi padanja porabe premoga v industriji in prometu. Prav tako je nazadovala tekstilna industrija in industrija kož in obutve zaradi pomanjkanja surovin, ker je bil omejen uvoz zaradi povečanega uvoza prehranskih artiklov.

Mednarodni jesenski velesejem na Dunaju

Velesejmske in trajne izkaznice za mednarodni jesenski velesejem na Dunaju, ki bo med časom od 6.—15. septembra t. l., se dobijo pri Zavodu za pospeševanje gospodarstva pri Trgovinski zbornici v Celovcu za ceno 20 šil. Na podlagi vele-

Samo še 3 dni

je časa za prispevke v zbirko za našo kmetijsko šolo!

Poverjeniki!

Vaša kmečka in narodna dolžnost je, da obiščete slednjega sovaščana!

Koroški Slovenci!

Pomagajmo sedaj, ko izpolnjujemo željo, ki smo jo desetletja nosili v srcih in za katero smo nešteto krat javno nastopili, da nam bo podraveljska kmetijska šola v čim izdatnejši meri pomagala pri izoblikovanju našega gospodarstva.

Gibanje svetovnih cen

Pod pritiskom raznih gospodarskih, političnih in psiholoških vplivov popuščajo cene na mednarodnih trgih že od druge polovice leta 1951. Takrat so dosegle rekordno višino 157 (junij 1950 — 100), nato pa so z neznatnimi nihanji postopno nazadovale ter se znižale ob koncu junija letos na 99, to je izpod ravni, ki so jo imele pred izbruhom korejske vojne. Tako so na primer pšenica, sladkor, juta, surovi kavčuk, bombaž, volna, kositer in cink danes cenejši kot pred ko-

rejsko vojno. Nazadovanje cen je prizadelo predvsem gospodarsko zaostale predele, ki imajo surovinske baze, ter je zato zavrlo njihov gospodarski razvoj, ki ga je prej pospeševal dotok kapitalnih sredstev iz visokih cen osnovnih surovin. Menijo, da se svetovne cene surovinam približujejo kritični točki, izpod katere bi nadaljnje padanje cen povzročilo skrčenje proizvodnje in zmanjšalo obseg zaposlenosti. Zahodni konjunkturni analitiki zatrjujejo, da je sedanja svetovna konjunktura zagotovljena vsaj še za dve leti, v katerem razdobju bo treba nadomestiti izpadek vojne proizvodnje z dvigom proizvodnje potrošniškega blaga in izvesti obsežne ukrepe za dvig kupne moči potrošniškega trga.

Avstrijsko-jugoslovanska prometna konferenca

V Splitu bo 8. septembra začela z delom jugoslovansko-avstrijska konferenca, ki bo razpravljala med drugim o tarifah prevoza blaga in železniškega prometa med Jugoslavijo in Avstrijo. Predvidevajo, da bodo na konferenci razpravljali o možnosti splošnega povečanja avstrijskega prometa skozi jugoslovanska pristanišča.

Sejem za plemenske krave in telice pingavske pasme

V petek, dne 4. septembra 1953, ob 9.30 uri bo v Lienzu plemenski sejem za krave in telice pingavske pasme. Na sejem bo prignanih 130 po večini brejih krav in telic. Vse živali so preiskane na bacilus Bang (kužno svrženje) in tbc. Na razpolago bodo živali vsake kvalitete in vsake cene. Posebno se na to prireditel opozarjajo obrati, ki morajo v okviru tbc-akcije odprodati obolele živali in si hočejo nabaviti nadomestek. Kmetijska zbornica dodeli k nakupu plemenskih telic na sejmu prispevek v znesku 400 šilingov na govedo.

Kupce opozarjamo na to, da bo ta prireditel že na novo urejenem tržnem prostoru za novo zgradbo Kmetijske zadruge Lienz. (c)

Ker bo sekretariat Slovenske kmečke zveze na sejmu sam kupoval plemensko živino in bodo tam navzoči tudi njegovi strokovnjaki, vabi vse zainteresirane iz našega podeželja, da se v svrhu nakupa pridružijo njegovim članom. Odhod iz Celovca v četrtek, 3. septembra, ob 16.03 uri. Za prenočišča bo preskrbljeno, če zainteresirani javijo svojo udeležbo najpozneje do 2. septembra ob 12. uri sekretariatu Slovenske kmečke zveze, Celovec, Wulfengase 15, telefon 35-38.

Blaž Singer:

Gorski kmet in njegovo gospodarstvo

To vprašanje je danes, ko se je v svetu vloga kmetijstva določene pokrajine že davno razširila od preskrbe podeželskega ljudstva in svojih najbližjih mest s kruhom, mesom, mastjo, mlekom itd. na vlogo meddržavne preskrbe človeštva s hranili. V časih, katerih se spominjajo samo najstarejši v naših družinah in celo tisti večkrat samo iz pripovedovanj, je bilo vprašanje gospodarjenja gorskih kmetov v svojem bistvu dokaj enostavno. Številna družina je v danih razmerah obdelovala sicer skopa polja razmeroma intenzivno in si tam zaslužila svoj vsakdanji kruh. Gorsko-kmečkim družinam je v tistih časih potrebo po gotovini ali denarju za obleko in obutev ter za javne dajatve in eventualne druge izdatke kril izkupiček iz prodaje živine, vožnje lesa in priprave na tovornih cestah, nadalje še zaslužek pri sečnji lesa in pri žganju »kop« lesnega oglja.

Nova trgovska pota in zveze, ki so jih odprle ladje na parni pogon in železniške proge ter novi gospodarski faktorji, ki so jih sprožila odkritja in izsledki zadnjih desetletij, pa so med gorskimi kmeti še bolj kot v primerih ravninskih kmetij povzročila nujnost globoko v strukturo kmetije segajoče prilagoditve in preusmeritve gospodarjenja.

Pomanjkanje ročne delovne sile postavlja v gorskih predelih obdelovanje zemlje pred velike težkocje. V ceni za klavno živino je postal gorskemu kmetu dolinski kmet resni konkurent; odpadli so zaslužki pri žganju »kop«, prevozu lesa in pripraganju. Ker je obdelava zemlje zaradi pomanjkanja ljudi postala »površna«, daje skopa zemlja čedalje manjše dohodke. Višji življenjski standard v mestu in dolini ter naglejši tempo v gospodarskem in upravnem poslovanju pa zahtevata tudi od gorskega kmeta večjo potrošnjo denarja za »vsakdanje potrebe«.

In od kod črpa gorski kmet danes te denarje? — Od sečnje in prodaje svojega lesa.

Za vsakdanje potrebe sekaš gozd. Gorski kmet, ali si že razmišljal, kako daleč si že? Podoba naših gorskih vasi kaže, da še nisi dosti razmišljal, da te to — čeprav bi hotel svoje sečnje upravičiti z visoko konjunkturo za les — žene z vsakim letom bliže gospodarskemu polomu in da je skrajni čas, da napraviš nekaj za svojo obrambo.

Ko se srečavamo, vidimo večino naših gorskih kmetov, ki živijo omamljeni od konjunkturo na lesnem trgu. V tej omami le pogosto pozabljajo, da bo njihov gozd

preje izsekan, kakor pa tistih posestnikov, ki ga imajo po 50 in 100 ali več hektarjev in da bo s tem konec njihove življenjske osnove, ki nikakor ni za podcenjevanje, ki je vsekakor boljša kakor je v današnji svetovni borbi za višjo produktivnost in zmanjšanje potrebe »drage« ročne delovne sile življenjska osnova v marsikateremu drugemu delovnem poklicu.

Popolnoma napačno bi bilo, če bi trdili, da ni več poti iz — če se tega zavedamo ali ne, je drugo vprašanje — obupnega položaja naših gorsko-kmečkih vasi. So pota, more biti bolj enostavna kakor na prvi pogled izgledajo. Njihov uspeh je seveda odvisen od dveh faktorjev, od gorskih kmetov samih, drugič pa od ustreznih agrarne politike v naši državi. Oba faktorja pa predstavljata vrsto vprašanj, katerim bomo poskušali priti do dna, da tako prispevamo k ohranitvi življenjskih osnov naših gorskih kmetov in k zboljšanju njihovih življenjskih pogojev.

Kdo je gorski kmet?

Pri nas v Avstriji sta za določitev, kdo je gorski kmet, merodajni odredbi Zvezne vlade od 5. 10. 1937 in od 12. 11. 1937, v katerih so določene občine, ki smejo nositi naziv gorske občine in ki pravijo, da je gorski kmet tisti kmet, ki poseduje v teh občinah kmetijo, ki ne spada k večjim kmetijskim in gozdarskim obratom, ki je prevladujoče gorskega karakterja, ki

se bavi predvsem z živinorejo, pridelovanjem krme ter gozdarstvom in ki s svojo družino obdeluje zemljo glavnopoklicno sam.

Zvezno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo pa je leta 1950 k temu objavilo še tele bolj določene pogoje:

Gorski kmet je kmet v primeru, da prevladujeta pri njemu kot gospodarski panogi živinoreja in gozdarstvo in če daje na prodaj pretežno živino, mleko, mlečne izdelke in les. Poljedelstvo se pri gorskemu kmetu omejuje v splošnem le na samooskrbo, pri čemer pa mora večinoma dokupovati krušno žito in krmila. Nadaljnji pogoji pa so še:

a) visoka lega (povprečno 500 m nad morskovo višino);

b) prevladujoča strma lega zemljišč in ekstremne klimatične prilike;

c) kratka vegetacijska (rastna) doba z visokimi padavinami, nizka povprečna letna toplota in mrzli vetrovi;

č) slabo rodovitna (plitva in kamenita) zemlja;

d) oddaljenost od prometa.

Ob teh pogojih je poudarjeno, da ni odločilno, če so dani vsi navedeni pogoji, zadostuje, če prihaja eden od teh pogojev na račun drugih neizpoljenih posebno izrazito do veljave (na primer visoke gorske planote in pozimi za promet zaprti predeli etc.)

(Se nadaljuje.)

VLADIMIR DEDIJER: JOSIP BROZ TITO

TITOVA MLADOST

Revščina in delo

Ko je mali Joža slednjič odšel od deda in iz njegove hiše, se je začelo zanj drugo življenje. V zagorskih hišah se otrok od sedmega leta dalje že šteje za delovno silo. Tako je moral Joža začeti voditi krave na pašo, okopavati koruzo, pleti na vrtu. Kakor mati, bratje in sestre, je tudi Joža od sedmega leta dalje vrtel žrmlje — primitivni ročni mlin. V njegovi rojstni hiši so še dandanes te žrmlje za mletje koruze, katerih vrtenje je zelo naporno.

»Sto in stokrat sem se spotil, ko sem vrtel mlin,« pripoveduje Josip Broz, »a kako so mi potlej teknili žganci... Ali pa mi je mati velela, naj zibljem mlajšega brata v zibki. Jaz sem zibal, zibal, dokler ni otrok padel iz zibke...

DEL ORODJA, KI GA JE UPORABLJAL TOVARIS TITO PRI MOJSTRU KARASU

Kot otrok sem se rad igral. Nekoč je zapadel sneg, sank pa nisem imel. Matere ni bilo doma in vzel sem korito in šel z njim na sneg. Spuščal sem se s koritom po hribu tako dolgo, da je zadelo ob kamen in se razbilo na dvoje... Seveda ni manjkalo batin potem... A najteže mi je bilo, kadar me je oče poslal, da sem z njegovo menico v roki odšel k žirantom, naj jo podpišejo. To so bili kmetje kakor moj oče, zadolženi, sestradani, z mnogo otrok... Tu sem moral poslušati najprej sramotitve, nato tarnanje, dokler ni bila menica nazadnje podpisana... Največ solza smo prelili otroci, ko nam je oče prodal našega psa, velikega kodratega ovčarja Polaka. Polaka smo imeli vsi radi, ker nas je naučil hoditi. Ko smo še kot majhni otroci kobacali po sobi, smo se oprijemali Polakove goste dlake in tako držec se psa, poskušali svoje prve korake. In Polak je počasi stopal okrog sobe. Oče ga je dal oskrbniku Windischgratzovega dvorca v Sloveniji za dva sežnja drv ter ga odpeljal tja. Oče se še ni vrnil, ko je bil Polak že doma. Tedaj je oče spet prijel Polaka in odšel z njim na Štajersko. Planili

TITO PRED MLINOM S. POLAKA LETA 1922 ALI 1923. TITO IMA NA GLAVI KLOBUK

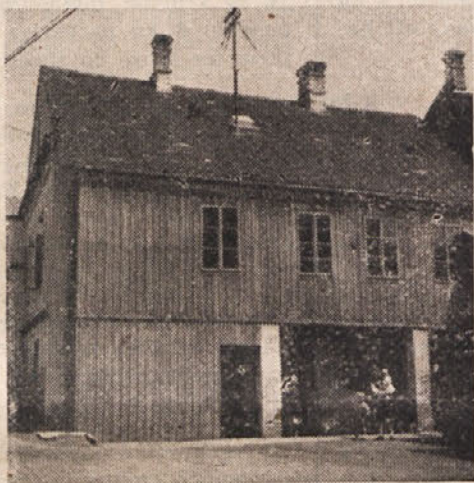
smo v jok, ko smo naslednji dan spet zagledali Polaka, toda ta ni smel v hišo, kakor bi čutil, da ga bo oče znova vrnil. Tedaj smo odpeljali Polaka v gozdiček vrh hiše, mu izkopal tam jamo in ga dva cela tedna skrivaj hranili. In on — kakor bi vedel, da je begunec — ni niti zalajal niti se oglasal. Pozneje se je oskrbnik Windischgratzovega dvorca odpovedal psu in mi smo pripeljali Polaka pred očeta. Potem je bil še dolgo časa pri nas in je doživel šestnajst let...

Šolanje

V Kumrovcu še danes stoji staro šolsko poslopje, sezidano pred šestdesetimi leti, kjer se je učil mali Joža. Še danes je tam izlizani prag, čez katerega je stopalo toliko malih Kumrovčanov.

V šolskem arhivu hranijo lep dokument. To je »Šolska spomenica za nižjo ljudsko šolo v Kumrovcu«, ki so jo vodili od otvoritve šole dalje in ki je njen verni letopis do današnjega dne. Tu je zabeleženo, da se je novo šolsko leto, ko je novi učenec Josip Broz stopil v šolo, začelo kakor druga »s slovesno službo božjo in klicanjem svetega duha«. To šolsko leto je bilo vpisanih 224 dečkov in 142 deklic, kar kaže, kako veliko otrok je po malih zagorskih vaseh. Učitelj je bil Jure Marković za vse štiri razrede. V začetku novembra je bila zaradi njegove boleznine šola zaprta in je tako ostala do februarja. Delo je bilo končano 15. junija, tedaj so se vršili izpiti in služba božja v kapeli Sv. Roka nad Kumrovcem v navzočnosti učencev in staršev, učencem pa so bile razdeljene nagrade in sporočeni šolski uspehi.

V začetku je učenje delalo Joži preglavice. Pri dedu Martinu je govoril samo slovenski, zato mu je hrvaški književni jezik delal hude

HIŠA MOJSTRA KARASA V SISKU

težave. Imel je veliko število izostankov. Oče ga je večkrat zadržal doma, da je pasel živino, tako je prvi razred ponavljal. Ko pa je medtem obvladal hrvaščino, je postal eden izmed boljših učencev v šoli.

»Bilo je težavno tedaj z učenjem,« se spominja Josip Broz. »Ni bilo delovne sile. Nikdar nisem imel časa za učenje — paseš živino, okopavaš... Odideš na travnik past kravo, v roki imaš knjigo in se hočeš učiti, a z učenjem ni nič. Krava te vleče za »štrik«, kamor sama hoče... Če dvigneš oči od nje ali izpustiš vrv, zdirja naravnost na tvoj njivo... Pravega destinstva nisem imel...

Pri stricu in v svet

»Zaradi pomanjkanja in revščine,« se spominja Josip Broz, »je odhajalo veliko število ljudi iz Kumrovca in okolice na delo na Madžarsko, v Avstrijo, Nemčijo, Ameriko in druge dežele sveta. Vendar pa je bilo treba tudi za odhod v Ameriko na delo sredstev, zato največji reveži niso mogli iti. Če pa bi imeli denar, bi odšli vsi, tako težko in brez perspektive je bilo življenje na vasi. Samo za pot je bilo potrebnih okrog dve sto forintov, kar je bilo tiste čase velik denar. Tisti, ki so imeli kaj prodati, so poprodali in odšli... Iz moje družine ni nobeden odšel v Ameriko, ker moj oče ni imel ne denarja ne imetja, kar bi lahko prodal. Zato so odhajali moji bratje na delo na Madžarsko in v Nemčijo.«

Po končani šoli je delal Joža nekaj časa pri bratu svoje matere, skopuškem človeku.

»Krmil sem mu,« pripoveduje Josip Broz, »vsak dan dvanajst krav in volov. Ujec mi je obljubil za plačo nove čevlje in hrano. Toda ni držal besede. Najprej mi je vzel moje stare škornje, ki so imele lepe golenice, in jih dal popraviti za svojega sina, meni pa je dal druge, veliko slabše...«

Čudna je ljubezen Zagorca, da je lepo oblečen. O tem, kaj pomeni biti dobro oblečen, pripoveduje Josip Broz:

DOSLEJ NAJSTAREJŠI ZNANI POSNETEK TOVARISA TITA, V KAMNIKU LETA 1911. TITO STOJI NA LEVI ZA MLADIM DELAVCEM V SVETLI DELOVNI OBLEKI S KLADIVOM V ROKI

»Spominjam se, da je prišel v naš kraj neki avto kakor izvošček in vozil z njim petnajst kilometrov na uro in otroci so se zbirali okrog njega. Pri nas otroci in mladi fantih je grozno izgubil na ugledu zaradi tega, ker je imel baron, inženir, močan, krepak človek. Imel je zakrpane hlače. Govorili smo tedaj: »Kakšen baron pa je to, da ima zašito zadnjico kakor mi.«

Ujec sam je videl, da je Joža nezadovoljen, zato mu je rekel:

»Pa pojdi, če misliš, da ti bo drugje bolje.«

Tako je napočil čas, da tudi Joža krene »s trebuchom za kruhom«. Zgodilo se je, da je prav tedaj prišel v Kumrovec sorodnik Brozovih, štabni narednik Jurica, v uniformi, s polno medaljo na prsih, ki so ugajale Joži. Jurica je hotel pomagati sorodniku Franju. Govoril je Joži, da je natakarski poklic najlepši. »Zmerom si lepo oblečen, prideš v stik z gosposkimi ljudmi, ni se treba veliko napanjati in potiti.«

»In jaz sem hotel, ko sem bil majhen,« pripoveduje Josip Broz, »postati krojač, ker je želja vsakega kmetiča v Zagorju, da ima lepo obleko. Kot otrok sem sanjaril, da sem krojač in da šivam obleke očetu in bratom in vsem v hiši...«

OGRAJA NA STOPNIŠČU SODIŠČA V SISKU, KI JO JE IZDELAL TOVARIS TITO

Pod vplivom tega svojega sorodnika je sklenil Franjo Broz poslati Joža v Sisak učiti se za natakarja.

Tako je Josip Broz v svojem petnajstem letu odšel »s trebuchom za kruhom« iz svojega rojstnega Kumrovca, kakor tisoči drugih vaških fantičev širom po izmučeni Hrvaški.

Tuje kritike o tej knjigi

THE TIMES WEEKLY REVIEW, 19. februarja 1953

Vladimir Dedijer: Tito govori

»Ta zabavna in informativna knjiga je očitno namenjena bralcem zahodne Evrope in se nemara, poznavajoč naše nagnjenje, da rajši verjame mo zmotljivim kakor nezmotljivim rečem, prav zaradi tega spodbudno igra z majhnimi človeškimi slabostmi maršala Tita: kako slabo igra šah in še slabše tenis, kako se sramuje svoje pisave, kako ne mara nekaterih jedi, kako se je uprl, da bi kdaj spet stopil v cerkev, ker mu je nekoč, ko je bil ministrant, razdražljiv duhovnik primazal zausnico. Izvemo pa, da mu je v dobro šteti njegovo presenetljivo dobrosrčnost in pripravljenost poslušati argumente, ki jih navaja nasprotnik, da se je malo po malo naučil obrzdati prirojeno hudo jezo, da je skromen in da ni nestrpen (čednost, ki jo dokazuje dejstvo, da trije izmed petih sodnikov, ki so ga nekoč obsodili na pet let robije, še zmerom žive in prejemajo državno pokojnino) in da njegovo svojeglavost blaži zdrav smisel za humor.«

THE SUNDAY TIMES, 15. februarja 1953, Fitzroy MacLean

»Nekoč sem vprašal Tita, kaj misli o Stalinu. Odvrnil je: »On je človek z zelo močnim značajem, toda popolnoma mu manjka človečnosti.« Ta sodba se mi je zdela nenavadno značilna. Dejstvo, da je Tito pri sočloveku občutil ali pogrešal človeška čustva, mi je pokazalo, da mora biti nekako drugačen kakor komunistični prvaki, ki sem jih srečal v Moskvi. Dejansko je to pomenilo priznanje, da ima on sam človeška čustva. Ko bi mene kdo vprašal, kaj je bil poslednji razlog za prelom med Moskvo in Beogradom, bi preprosto rekel tole: da so se naposled jugoslovanski komunisti pokazali dovzetni za navadna človeška čustva, postavimo, kakor ponos, ljubezen do domovine in užaljenost. Toda to je bilo nekaj, česar res nismo mogli pričakovati, da bo Stalin razumel ali vsaj predvideval.

Baby beef — hitro pitanje goveda

Kadar današnja gospodinja, ki je največkrat tudi delavka v tovarni, pisarni ali kjer koli, išče na trgu meso za potrebe družine, potem si ne želi istega kot nekdanja gospodinja. Potrebno ji je meso, ki se hitreje skuha, speče ali spari in s katerim lahko v najkrajšem času nudi svoji družini zaželjeno jed. Zaželjena je vsebolj pečenka z razliko nekdanj uveljavljene kuhane govedine. Statistično je dokazano, da se porabi zmeraj več mesa svinj in telet, ki je dražje kot goveje meso. Kljub nižji ceni se užije manj govedine. Zaradi tega se ne čudimo, zakaj se ne ustalijo cene goveji živini.

Vzemimo si na primer letošnjo sezono. Cene goveje živine so nizke, cene svinj pa so se dvignile. To nam je jasen odgovor na vprašanje: kakšne vrste mesa zahteva današnji potrošnik?

To vprašanje, še bolj odgovor sta izredno važna za producenta, torej za kmeta. Brez dvoma pa je za kmeta važna še drugo vprašanje in sicer stroški proizvodnje. Stroški proizvodnje enega kilograma govedine so nižji kot enemu kg teletine ali svinjine, kajti govedo se lahko pita z celulozno krmo, kot seno itd.

Kako naj se odloči kmetovalec, da bosta zadovoljna on in potrošnik. Na koroškem veleseljstvu smo videli, da se je tudi pri nas začela uveljavljati na trgu nova vrsta mesa, katerega daje »baby beef«. »Baby beef« se naziva mlado žival, ki je stara od 12 do 16 mesecev s 400 do 600 kg žive teže in ki se kolje s 55%. V upoštevanje pridejo biki in tudi telice. V ta namen je treba izbrati teleta s kratkim in dobro nasajenim vratom, globokim truplom in polnimi stegni. Pri tem se ni treba ozirati na pas-

Kdaj lahko pokosimo krompirjevko

Odgovor vprašalca, da-li je pravilna trditve njegovega soseda, da se krompir bolj debeli, če po cvetju pokosimo krompirjevko (zel, cimo).

Zelena cima presnavlja snovi ter jih odaja gomoljem. Če jo v rasti pokosimo, preneha presnavljanje in tako tudi debelejšje gomoljev, ti pa pri tem prej dozore. Je pa ugotovila kmetijska znanost, da je za semenski krompir bolje, da se pred dozoritvijo cime izkoplje. V naprednih krompirjevih deželah vsako leto po krajevnih in vremenskih prilikah točno določijo rok, kdaj je treba izkopati posamezne sorte krompirja za seme. Ta je pa zato tudi višji v ceni, saj je pridelek lahko tudi do 30% manjši.

V normalnih prilikah in pri krompirju za prehrano, ne bomo oredčasno kosili krompirjevke, ne kopal krompirja, razen za trg.

Pri poznih sortah smo pa včasih prisiljeni pokositi zeleno cimo, da nam krompir dozori in se utrdi, isto tudi pri pozno sajenem krompirju po strnišču. Tudi ako je cima močno napadena po krompirjevi plesni, pokosimo to prej in izkopljemo krompir, da nam deževje ne izpere trosov z listja v zemljo in do gomoljev, katere plesen tudi okuži, da gnijejo že v zemlji in dalje v kleti. Pokositi bo menda letos treba tudi že cimo (in jo takoj odstraniti z njive!) z večine nasadov za seme posajenega ranega krompirja!

Letos so cime pri zgodnjih in srednje-poznih sortah že suhe, dežuje pa tudi, zato bomo ta krompir čimprej izkopali. Moramo ga pa na zraku dobro presušiti in očistiti zemlje, da se kožica utrdi, da nam v kletih ne gnije. Če bo nadalje deževalo, bomo prisiljeni izkopati tudi pozne sorte, tudi če ostanejo še zelene, da nam krompir ne segnijo že v zemlji. To bo še posebno v težkih zemljah in v zemljah z visoko talno vodo. Seveda tudi tu odloča odpornost sorte. Tako vemo, da sta akerserje in precej tudi voran-merkur odpornejša proti boleznim. Zato moremo biti sedaj pač budni ter večkrat pogledati, kako je s krompirjem v zemlji.

Kjer je mokra zemlja, storimo pravilno, da zgodnje sorte ter oni krompir, ki ima že suho cimo, izkopljemo, slabega, bolnega in ranjenega izločimo za krmo, lepega, zdravega in srednje debelega pa tudi takoj odberemo za seme ter ga spravimo na bolj zračen, suh in svetlejši prostor.

mo, kajti vse naše pasme so se izkazale dobre za ta način pitanja.

Z odstavitvijo, to je v starosti 20 tednov mora imeti bicek 180 kg žive teže.

Pitati je treba zelo intenzivno in sicer od odstavitve naprej tako, da mlada žival ne izgubi telečje masti. Žival je treba navaditi, da bo začela zgodaj z uživanjem suhe in močne krme. Pokladati ji je najboljša seno. Kot močna krma pride v poštev zdrob ovsa, ječmena, oljne pogače, lan in sesano. Ni pa rečeno, da mora biti ravno to. Važna je vrednost hranljivih snovi, ki so v krmilu. Ni važno, če krije potrebe beljakovin mleko ali krmilni kvas

ali ribja moka ali katero koli enakovredno krmilo. V glavnem je važno vprašanje rentabilnosti. Iz svojih izkušenj lahko trdim, da je bik ravno tako dobro uspeval, ko je dobival v krmilnem obroku 20 dkg ribje moke in 20 dkg krmilnega kvasu, kot njegov tekmeč, ki je dobival mleko. Dosegel je povprečni dnevni prirastek 1.10 kg.

Vsako lahko pita na »baby beef«. Seveda pa je treba imeti tudi dobro krmo. Za primer par krmilnih obrokov, ki se nanašajo na različne krmilne baze:

Prvi primer krmilnega obroka za ravne kraje:

Čas pitanja	Živa teža	Poleti	Pozimi
1½—2 meseca	od 200 kg na 250 kg	1. kg krmilne mešanice, 2 kg trav-lucerne ter zelene trave ali koruze do sitosti	1.5 kg krmilne mešanice, 3 kg lucerne ter silaže do sitosti
1½ meseca	od 250 kg na 300 kg	1.5 krmilne mešanice, 2 kg lucerne ter zelene trave ali koruze do sitosti	1.5 krmilne mešanice, 4 kg lucerne, 2 kg parjenega krompirja ter silaže do sitosti
1½ meseca	od 300 kg na 350 kg	2 kg krmilne mešanice, 2 kg lucerne ter zelene trave ali koruze do sitosti	2 kg krmilne mešanice, 4 kg lucerne, 4 kg parjenega krompirja ter silaže do sitosti
1½ meseca	od 350 kg na 400 kg	2 kg krmilne mešanice, 2 kg lucerne, zelene trave ali koruze do sitosti	2 kg krmilne mešanice, 4 kg lucerne, 4 kg parjenega krompirja ter silaže do sitosti
1 do 1½ meseca	od 400 kg na 450 kg	2.5 kg krmilne mešanice, 2 kg lucerne ter zelene trave ali koruze do sitosti	2.5 kg krmilne mešanice, 4 kg lucerne, 6 kg parjenega krompirja ter silaže do sitosti

Krmilna mešanica naj sestoji iz:

10% lanovih pogač, 5% rapsovih pogač, 3% ribje moke, 40% koruznega zdroba, 40% ječmenovega zdroba, 1% klajnega apna in 1% soli.

Kdor ne razpolaga z lucerno, si lahko pomaga s senom landberške zmesi ali kako drugo deteljo ali deteljino mešanico.

Drugi primer krmilnega obroka za gorske kraje:

Čas pitanja	Živa teža	Poleti	Pozimi
1½—2 meseca	od 200 kg na 250 kg	1.5 krmilne mešanice, 2 kg travniškega sena ter trave ali detelje do sitosti	1.5 kg krmilne mešanice, 2 kg parjenega krompirja ter detelje ali deteljine do sitosti
1½—2 meseca	od 250 kg na 300 kg	1.5 kg krmilne mešanice, 2 kg travniškega sena ter zelene trave ali detelje do sitosti	1.5 kg krmilne mešanice, 3 kg parjenega krompirja ter sena, detelje ali deteljine do sitosti
1½ meseca	od 300 kg na 350 kg	2 kg krmilne mešanice, 2 kg travniškega sena ter zelene trave ali deteljine do sitosti	1.5 kg krmilne mešanice, 5 kg parjenega krompirja ter sena, detelje ali deteljine do sitosti
1½ meseca	od 350 kg na 400 kg	2 kg krmilne mešanice, 2 kg travniškega sena ter zelene trave ali deteljine do sitosti	1.5 kg krmilne mešanice, 7 kg parjenega krompirja ter sena, detelje ali deteljine do sitosti
1 do 1½ meseca	od 400 kg na 450 kg	2.5 kg krmilne mešanice, 2 kg travniškega sena ter zelene trave ali deteljine do sitosti	1.5 kg krmilne mešanice, 10 kg parjenega krompirja ter sena, detelje ali deteljine do sitosti

Krmilna mešanica v tem primeru sestoji iz:

20% lanenih pogač, 30% rapsovih pogač, 3% ribje moke, 20% koruznega zdroba, 25% ječmenovega zdroba, 1% klajnega apna in 1% soli.

Ta primer krmilnega obroka prikazuje, da tudi gorski kmet lahko pita na »baby beef«.

Dobre in slabe lastnosti pitanja na »baby beef«.

S pitanjem na »baby beef« pride kmet hitro do denarja, kar je najvažnejše. Pri pitanju volov je treba čakati 2 do 3 leta. To je posebno za malega kmeta zelo usodno. Z načinom »baby beef« pride že v enem letu do prodaje in na mesto prodanega bika si lahko postavi drugega, ki bo

Namigi k nakupu in sajenju sadnih drevesc

Ko se odločimo za nakup sadnih drevesc, si moramo biti na jasnem o prostoru ki ga hočemo zasaditi. Prvo je vprašanje: koliko drevesc bomo potrebovali? Pečkarje (jabolka in hruške) sadimo v razdalji najmanj 10 m. Mišljena so visoko in srednje debelna drevesca. Samo, če se odločimo za sorte, ki so slabe rasti, za silo zadostuje razdalje 8 m. Normalno bomo torej določili na 100 m² eno drevesce. Na pačno je, če mislimo, da bomo imeli pri gostejšem nasadu večji pridelek. Ko bodo drevesa dorasla, bodo ta prostor 100 m² v celoti potrebovala in izrabila. Pridelek bo večji in posebno kakovostno veliko boljši kot pri gostem nasadu.

Od pregostega sajenja imamo dvakrat-

prinesel izkupiček v prihodnjem letu. V planinskih krajih se lahko izrabijo ostanki predelave mleka.

Slaba stran pitanja na »baby beef« pa je v tem, ker ni mogoče pitati z planinsko pašo. Te vrste pitanje se obnese le pri pitanju volov. Obrati, ki se bavijo s pitanjem volov na planinah, bodo morali iskati izhoda na ta način, da se bodo lotili vzreje plemenskih telic, ko se bo na trgu uveljavil »baby beef«. Stara goveja živina že sedaj ni preveč iskana. Jasno je, da bo pozneje še manj. Za primer nam je lahko vpeljava hitrega pitanja svinj. Mesarji iščejo le mlade, v petih mesecih spitane svinje, ker hoče konsum mlado in sočno meso. Isto bo pri goveji živini, ko bo prodrla vrsta »baby beef« goveda.

Kmet. tehnik Smolnik Feliks.

Kaj bomo delali...

... na polju

1. Setev krmskih rastlin

Nadaljevali bomo s setvijo krmskih rastlin, kakor smo navedli že v zadnjih Obvestilih. Predvsem bomo sejali še kot strniščno rastlino v vlažnejših legah gorčico, v ravnejših zemljah krmsko rž, za zeleno krmo v prih. spomladi in mestoma že jeseni pa ozimno repico in ogrščico ter grašljanko.

2. Priprave za setev rži na njivi

Tudi bomo pripravljali vse potrebno za setev ozimne rži. Ker zahteva rž vležano zemljo, je sedaj zadnji čas, da za njo zorjemo, če tega že nismo storili. Če bi sejali v že sedaj prazno krompirišče, bi bilo oranje, da bi zemljo ne zrahljali preveč, najboljše opustiti. Tudi umetna gnojila, tomaževo žlindro ali superfosfat in kaljevo sol, sedita z najboljšim uspehom srednjegloboko zaorjemo. Če utegnemo, storimo boljše, če zaorjemo samo fosforna gnojila; kaljevo sol pa posebej zabranimo.

3. Menjava semena žitaric

„Kakršno seme, tak pridelek!“ Ker vsled naravnih prilik in naravnega izrodevanja domači posevki od leta do leta močneje pešajo, bi bilo pravilno, vsako tretje leto nabaviti si v zadrugi drugo seme, seme menjati, vendar le seme od sorte, kise je v našem domačem okolišju dobro obnesla. Če se je na pr. doslej pri nas uveljavila zgornjekoroška rž, si nikakor ne bomo nabavljali novo seme od kake druge, preveč zlahkne sorte, na pr. melkarco. Vzeli bomo zopet zgornjekoroško (ali kako drugo sorto, ki se je pri nas obnesla!), nabavili si bomo vendar originalno seme ali vsaj prvo razmnožitvev zgornjekoroške rži. Kar velja za to sorto rži, velja tudi za vse druge sorte.

ERP-sredstva omogočajo tudi za 50 grošev pri kilogramu pocenjeno seme in sicer stane v zadrugi 100 kg (brez vreč in brez razkuženja!)

ozim. rž originalne 295 šil., prva razmožitvev 290.— šil.

ozim. pšenice originalne 295 šil., prva razmožitvev 290 šil.

ozim. ječmena orig. 245 šil., prva razmožitvev 240 šil.

Na razpolago bodo naslednje sorte:

Ozimna rž: zgornje koroška, šlegarca, kefermarkter, melkar in tirnaver!

Ozimne pšenice: dr. Lasserjeva debeloglavka, plantahoferca in avstrobanikut.

Ozimni ječmen: prukar (stirivrstni).

4. Razkuženje semena.

Vsekakor ne pozabljamo vse seme razkužiti (pajcati), da ga s tem zaščitimo pred trdo snetjavostjo in snežno plesnijo, da ga zavaruemo pred izžmljenjem. Razkuženje izdà toliko kot zavarovanje proti toči!

Deloma spravljamo krompir in vpoštevamo vse to, kar smo navedli v zadnji številki našega lista.

... v krompirjevi kleti

Klet — kakor vsako drugo skladišče za prezimljenje krompirja — mora biti hladna (2—6° C), toda brez nevarnosti, da bi krompir v njej zmrazil. Klet mora biti suha, mora imeti po možnosti dobre prezračevalne naprave in mora biti predvsem čista. Preden vkletimo krompir, jo moramo temeljito osnažiti (če tega že nismo storili), odstraniti vse ostanke rastlin in gomoljev iz prejšnjega leta in jo pobeliti z apnom, ki mu dodamo modre galice, nato jo razkužimo z žveplom. Če bi bil že semenski krompir v kleti, ne bi smeli razkuževati z žveplom, ker bi s tem škodovali kalivosti.

Okna pobelimo z apnom in jih zagatimo, da ne morejo v klet zelene listne uši, ki prenašajo nevarne virusne bolezni. To velja predvsem za shranitev semenskega krompirja.

... v sadovnjaku

dozoreva jesensko sadje. Zrelo sadje ima izrazitejšo barvo in peclji se lahko ločijo od rodnih nastavkov. Kjer se jesensko sadje ne drži, ga postavimo čim prej na trg, manj vredno sušimo za zimo ali predelamo v marmelado in sladke soke. Ne pozabimo sproti pobirati črvido in odpadlo sadje.

Breskve pa tudi češnje po bratvi obrežemo in redčimo pregoste veje. Tla potrosimo z apnom in tega rahlo pokopljemo.

Naročamo tudi v domači drevsnici morebitna sadna drevesca.

če bomo vprašali za nasvet sadnega strokovnjaka.

Jame napravimo na vsak način 1.50 do 2 m široke in pol metra globoke. Pred sajenjem jih zasujemo in sicer toliko, da pridejo korenine v zemljo. Ta širina in ta globina jame nudi drevescu dovolj rahle prsti, ki ostane po dežju še dolgo vlažna in ki vsled tega veliko pripomore drevescu, da se hitreje ukorenini in ga suša tako lahko ne izsuši. Veliko drevesc se nam posuši samo radi tega, ker napravimo namesto jam samo male luknje. Pri kmečkem sadjarstvu sadimo običajno v travniško rušo, torej v celino, ki ne zadržuje in tudi ne sprejme ob padavinah toliko vlage kot zrahljana zemlja, oddaja jo vendar veliko hitreje. Če imamo torej samo malo »luknjo«, se zemlja v celini okoli luknje po dežju ali zalivanju naglo izsuši in drevesce trpi veliko bolj in prej na pomanjkanju vode kot pri veliki jami.

(Nadaljevanje prihodnjič)

KOLENDAR

Petek, 28. avgust: Avguštin
Sobota, 29. avgust: Obglav. Janeza Krstnika
Nedelja, 30. avgust: Roza Limanska
Ponedeljek, 31. avgust: Rajmund
Torek, 1. september: Egidij (Tilen)
Sreda, 2. september: Stefan, kralj
Četrtek, 3. september: Doroteja

SPOMINSKI DNEVI

28. 8. 1851 Rojen na Poljanah nad Škofjo Loko pisatelj in politik dr. Ivan Tavčar — 1866 Rojen v Povodju pri Skaručni glasbenik Matej Hubad — 1944 Slovensko Primorje dobi svoje najvišje predstavništvo — Pokrajinski narodnoosvobodilni pokret.
29. 8. 1526 V bitki pri Mohaču so zmagali Turki, ki so podjarmili Ogrsko in del južnih Slovanov. Zavzeli so tudi Pešto in Beograd — 1906 Ameriški Slovenci so si ustanovili v Clevelandu Slovensko narodno čitalnico.
40. 8. 1852 Izšel ministrski odlok, da naj se Slovenci obvezno uče po šolah slovenskega jezika.
31. 8. 1589 Umril v Ljubljani protestantski pisatelj Jurij Dalmatin, prevajalec celotne biblije v slovenski jezik — 1941 Na Gorenjskem ustreljeni prvi talci.
1. 9. 1286 Grof Majnhard umeščen na Gosposvetskem polju v slovenskem jeziku za koroškega vojvoda — 1939 Napad Nemčije na Poljsko — začetek druge svetovne vojne — 1947 Začetek del v ljubljanskem „Lito-stroju“.
2. 9. 1945 Kapitulirala Japonska in s tem konec druge svetovne vojne.
3. 9. 1792 Janičarji zavzeli Beograd — 1891 Izšla prva številka „Ameriškega Slovenca“, prvega slovenskega lista v Ameriki — 1939 Anglija in Francija sta napovedali Nemčiji vojno.

Kratke vesti iz Koroške

Na praznik 15. avgusta in v nedeljo navrh je dosegel promet na tako imenovani »Glockner-cesti« nov rekord. Okoli 26.000 potnikov s 3678 osebnimi avtomobili, 3668 motornimi kolesi in 310 avtobusi je prepotovalo visoko alpsko cesto. Ugotavljajo, da je bil promet v teh dveh dnevih največji, kar ga zaznamujejo od obstoja visoko-alpske ceste na Großglocknerju.

Sončen dan je predzadnjo nedeljo izvil mnogo ljudi na jezera, kjer so si privoščili užitek kopanja v vabljivi jezerski vodi. Toda jezera so zahtevala spet enkrat dvoje smrtnih žrtev. Na Milstattskem jezeru se je kopal tudi John Gottfried Lawson, Anglež iz Cardiffa, ki se je nahajal na letovišču na Koroškem. Pri kopanju je nenadoma izginil pod jezersko gladino. Kmalu nato so ga potegnili na površje, toda že mrtvega. Zdravnik je kot vzrok smrti ugotovil srčno kap. Prav tako je v jezeru Weissensee utonil 25-letni šofer Johan Karl, katerega truplo pa do zdaj še niso našli.

Zvečni prezident dr. Körner bo v drugi polovici septembra obiskal Koroško. Dne 25. septembra bo slovesno otvoril učno delavnico avstrijske sindikalne zveze v Krivi Vrbi.

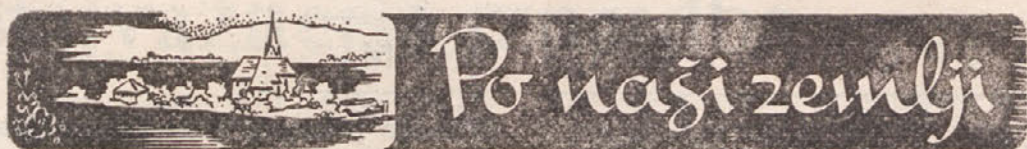
Na seji fonda za obnovo stanovanj, ki je bila pred dvema tednoma na Dunaju, so sklenili, da bodo nakazali za gradbene načrte v Celovcu in Beljaku 10 milijonov šilingov.

Močna vročina, ki je vladala še pred nekaj dnevi, je zahtevala dve smrtni žrtvi. V Krivi Vrbi se je zgrudil varnostni stražnik Tomaž Urschitz. Prepeljali so ga v bolnišnico, toda ni bilo več pomoči. Dva- in šestdesetletni Ferdinand Mejouscheg se je sprehal na Kreuzberglu in se je tudi zgrudil. Tudi ta je v bolnišnici umrl. Prav tako se je nezavesten zgrudil osemindesetletni revizor cestne železnice Miha Halemoschnig, ki so ga tudi prepeljali v bolnišnico, kjer pa je že na poti okrevanja.

Na železniški progi Celovec—Beljak je na prehodu čez Rosentalerstrasse skočila neka ženska na prago v trenutku, ko je privozil pogonski vlak. Vlak je ženo povozil in je bila na mestu mrtva.

Grebinj

Pri gradbeni tvrdki Primig v Grebinju zaposleni delavec Franc Rutar iz Spodnjega Pograda se je težko ponesrečil. Na nogo mu je padel 400 kg težak železni drog in mu jo zlomil. Z rešilnim avtom so ponesrečenca prepelali v bolnišnico v Celovec.

Po naši zemlji

Spomnimo se vrlega moža

Dr. Josip Ciril Oblak, odvetnik in planinski pisatelj, je deloval tudi za našo Slovensko Koroško

Čudna usoda je doletela znanega planinca dr. J. C. Oblaka.

V septembru 1951 se je podal s a m v Triglavsko pogorje, bil je velik ljubitelj narave in naših planin, ki jih je najraje sam v miru užival. »Potuj sam! Koliko dragocenega časa izgubiš z družbo! Samcat — to je najlepše, pa tudi najkoristnejše na poti. To ti krepki samozavest, ustvarja lastno sodbo, ki te redko vara in zapušča trajen vtis. Kdor hoče kaj vrednega napisati, mora hoditi in pisati sam« — tako je pisal pred leti!

To njegovo gledanje je žal postalo zanj usodno, ko v planinah ni ljubil nobene hrupne družbe. Sam se je podal iz Kredarice pod Triglavom proti Staničevi koči. Od tega časa (skoraj dve polni leti!) ni bilo sledu o njem kljub vsestranskemu prizadevanju in iskanju naše reševalne službe.

Slovenski planinci, ki smo dr. J. C. Oblaka kot planinca dobro poznali in ga še bolj vzljubili kot planinskega pisatelja, smo postali pozorni in zaskrbljeni, ko dr. Oblaka ni bilo nazaj... Zgubili smo skoraj upanje, da bi se ga kdaj našlo v triglavskem snegu in ledu...

In glej, dva planinca sta pred nedavnim prav tako zašla na poti od Kredarice na Staničevo kočo in našla na snežišču pod Kredarico močno razpadajoče truplo. Kmalu se je moglo ugotoviti, da gre za pogrešanega dr. J. C. Oblaka, ki so ga našli vrli reševalci prinesli v Mojstrano in nato pripeljali v Ljubljano, kjer je imel veličasten pogreb.

Dr. J. C. Oblak je bil znan kot odvetnik, odlični govornik, potopisec in planinski pisatelj. Bil je tudi velik ljubitelj knjig.

Sele

Nedavno je nepričakovano za vedno zatisnil svoje oči naš bivši občinski tajnik Albin Maurer. Bil je mož, ki smo ga vsi zaradi poštenega značaja in ustrezljivosti nasproti vsakemu spoštovali in radi imeli. Kot občinski tajnik je vsakemu v njegovih uradnih poslih v občinskem uradu nepristransko ustregel. In ko je bil upokojen, so ga mnogi iskali v zadevah, ki so jih morali reševati pri različnih uradih, da jim je dajal nasvete, posebno jim je pomagal v zadevah davkov in rent, v katerih se je iz svoje uradniške prakse bolj spoznal. Ljude so mu bili za njegovo pomoč hvaležni. V 58. letu svojega življenja pa nas je za vedno zapustil in spremili smo pokojnega Albina Maurerja ob številni udeležbi na njegovi zadnji poti na selsko pokopališče k trajnemu počitku.

Sejem na travniku v Pliberku

Staro in mlado že tedne govori in se veseli bližajočega se tradicionalnega letnega sejma na travniku v Pliberku. In je ta sejem za Pliberk in okolico zares prireditelj, po kateri računajo tudi gotove življenjske doživljaje in dogodke, je nekak časomer, ko ljudje pripovedujejo, to ali ono se je primerilo takrat ko je bil letni sejem. Za spremembo v vsakdanjem življenju ima ta sejem za vse svoj pomen, sejem katerega tradicija sega že v davno preteklost.

Stare listine govorijo, da se bo letos pliberški letni sejem ponovil pet sto šestdesetokrat. Prvi letni sejem v Pliberku zaznamujejo leta 1393. Istega leta je Pliberk popolnoma uničil velik požar. In da bi si mesto po težki katastrofi gospodarsko opomoglo, mu je podelil vojvoda Albrecht sejmsko pravico. Prvotno je bil pliberški sejem predviden za cel mesec. Poleg dveh glavnih sejmskih dnevov je bil takrat štirinajst dni tako imenovani

Rodil se je 16. decembra 1877 v Ljubljani, kjer je leta 1896 maturiral, pravo je študiral na Dunaju in v Gradcu. Promoviral je leta 1902. Kot odvetniški kandidat v pisarni slovenskega odvetnika dr. Fero Milerja je bival v letu 1906-10 v Celovcu.

Naravno, da mladi pravnik tu ni miroval in se vrgel takoj na delo. S svojim šefom dr. Fero Milerjem je ustanovil napredni list Korošec, gospodarski in politični list za koroške Slovence, ki je izhajal vsak petek od 22. novembra 1907 do 15. julija 1911. Bil je prizadeven sodelavec in sourednik pri tem naprednem koroškem listu. Zivahno se je udeleževal turistično, ko je našel na Koroškem za planinstvo tako ugodno torišče. Sodeloval je v SPD v Celovcu, vneto se je bojeval pred koroškimi sodišči radi uveljavljanja slovenskega jezika. V »Slovenskem narodu« je objavil potpisne in folkloristične črtice: Izprehodi po koroški Sloveniji (1906, št. 225-28) in Politično življenje koroških Slovencev (1906, 292-93).

Znana je Oblakova študija »Koroška Slovenija« (Slovenski narod 1918, št. 278 do 281); Celovec—Beljak (Slovenski narod 1918, št. 286).

»Izprehodi po koroški Sloveniji« so izšli leta 1920 v knjižni obliki.

Po plebiscitu je deloval v narodno obrambnem društvu »Gospodarski zvon« kot predsednik.

Dr. J. C. Oblak je bil zanimiva oseba kot odvetnik, planinec, planinski pisatelj in kritik.

Koroški Slovenci ga ohranimo v lepem spominu.

Dr. Anton Ziljski

Velikovec

V trgovini Kulterer je med časom od meseca aprila nekdo večkrat vlomil v skladišče oziroma odpiral skladišče s ponarejenim ključem. Iz blagovnega skladišča je kradel in odnašal manufakturne predmete, vina in jestvine. Sčasoma je nastala škoda v vrednosti okoli 10.000 šilingov. Ker so se tatvine večkrat ponavljale, so orožniki posvetili trgovini več pozornosti. In zares, neke noči pred nekaj dnevi je orožnik Tratter zapazil pred trgovino nekega sumljivega moškega in ga prijel. Izkazalo se je, da je bil ta človek neki Heinrich Puckl, ki je bil svojčas nameščen v navedeni trgovini in je pozneje z nekim Vincencem Jesernikom kradel iz trgovine blago. Pri hišnih preiskavah pri obeh imenovanih zlikovcih so našli nakradenih predmetov v vrednosti okoli 12.000 šilingov. Oba tata so spravili na varno v zapore.

Slovensko prosvetno društvo „Rož“ v št. Jakobu se zahvaljuje

vsem, ki so prispevali k velikemu uspehu prireditve „Miklova Zala na zgodovinskih tleh“, dne 15. avgusta v Svatnah pri št. Jakobu. — Zlasti velja zahvala igralški skupini in njenemu režiserju Šimeju Martinjaku, tehničnim delavcem pod vodstvom Francija Cvitnika in Toneta Samonika, Silvu Sinkovcu in Tonetu Šlaperju za pomoč pri razsvetljavi, gospej Hartmanovi za pomoč pri šminkanju, okoliškim kmetom — posebno Serajniku, Miklunu, Kompajnu in Obilčniku — za pomoč pri dobavi raznovrstnega materiala, vsem prodajalcem vstopnic, kakor tudi Ljudski prosveti Slovenije, SPD „Dobrač“ na Brnci in SPD „Zvezda“ v Hodišah, ki so dali na razpolago garderobo, ter vsem drugim, katerih delo je bilo posvečeno čim lepšemu uspehu letošnje prireditve v rojstni vasi Miklova Zala.

Ne nazadnje velja zahvala godbi iz Litostraja in članom radia Ljubljana Danici Filipič, Francetu Korenu in Avgustu Stanku za njihovo umetniško okrasitev sporeda, kakor tudi Slovenski prosvetni zvezi za njeno velikodušno pomoč pri pripravah za prireditve.

Naj bi bil veličastni uspeh letošnje uprizaritve Miklova Zala v Svatnah dokaz in bodrilo, da si naše ljudstvo širom Koroške vedno spet želi prireditve, kakor je „Miklova Zala na zgodovinskih tleh“.

Odbor.

Slovenski izseljenci pozor!

Kakor smo že sporočili, poteče rok za vlaganje prošnje za tako imenovano priporniško odškodnino (Haftenschädigung) začetkom septembra t. l., in sicer 4. IX. 1953. Ker pa morajo biti prošnje navedenega dne že na pristojnih okrajnih glavarstvih, pozivamo vse izseljence, da odpošljejo tozadevne prošnje, v kolikor tega še niso napravili, najkasneje 2. septembra na pristojno okrajno glavarstvo (Bezirkshauptmannschaft). — Po 4. septembru ni več mogoče zaprositi za priporniško odškodnino, zato pa nikakor ne zamudite roka! Potrebna pojasnila vam da

Zveza slovenskih izseljencev

STARŠI!

Bliža se pričetek novega šolskega leta in kmalu bo vaš sin spet odšel na šolanje v Celovec. Morda bo iskal zatočišče v okolju, kjer bi trpela njegova narodna zavednost, ali pa bo prisiljen, da se dneвно vozi z doma v mesto in bo tako poleg nezdrave vožnje izgubil tudi mnogo dragocenega časa za študij.

Zakaj bi vašemu otroku ne olajšali študija v mestu s tem, da ga prijavite v naš slovenski Dijaški dom, kjer mu bo zagotovljeno prijetno bivanje in izdatna hrana. Na razpolago bo imel udobno učilnico ter bogato študijsko knjižnico.

Se je nekaj mest prostih, zato takoj pošljite kratko pismeno prošnjo na naslov: Slovenska prosvetna zveza, Celovec, Gasmetergasse 10.

Pokrče

V Mišljah pri Pokrčah je predpretekli teden v četrtek nastal požar v gospodarskem poslopiju Simona Repica. Poslopije je postalo žrtev plamenov. Zgorele so tudi velike množine krme in razni kmetijski stroji.

kakor cigani, ki so vseprek trgovali s konji, prišli so razni čudodelniki in čarovniki ter napovedalci bodočnosti, ki so delali prav dobre dobičke na račun lahkovernega ljudstva.

V teku časa se je pliberški letni sejem preusmeril na dva dneva in ima v svojem okviru značaj razstave iz različnih panog gospodarstva, v malem obsegu sicer, ker vse take sejme so v veliki meri izpodrinile velike vzorčne blagovne razstave na velesejmih. Kljub temu pa je pliberški letni sejem še vedno ohranil pomen vezi in zamenjave blaga med jugom in severom.

Prav tako je pliberški sejem še ohranil stare sejmske običaje in prikazuje kos stare zgodovine.

Letos bo tradicionalni pliberški letni sejem v dnevih 6. in 7. septembra. Prvi dan, nedelja, je posvečen bolj zabavi s pomočjo raznovrstnih zabavnih naprav, drugi dan, ponedeljek, pa bolj trgovskemu poslovanju.

Z A G O S P O D I N J O I N D O M

Postelja mora biti vedno čista

Civiliziran človek preživlja eno tretjino življenja v postelji. Tu raste in se razvija v najnežnejših letih, tu kasneje zbira novil telesnih in duševnih moči za naslednji delovni dan, v posteljo se zateče med boleznijo. Zaradi vsega tega ni vseeno, kakšna je postelja in kako skrbimo za njeno čistočo.

Za čistočo postelje še ne zadostuje redno menjavanje postelnega perila — rjuh in prevlek za blazine. Njeni sestavni deli so še: redno zračenje postelje, primerna odeja in — primerna postelja.

Redno 14-dnevno menjavanje rjuh je nujno potrebno, zlasti če se, bodisi zaradi boleznih bodisi zaradi nervoze, ponoči potite. Izgovor, da rjuha po 14 dneh še ni umazana, ni umesten, kajti tudi zdravo telo izloča v nočnih urah znoj, ki se vpija v rjuhe in jih tako umaza. Če telesno perilo vsaj enkrat na teden menjamo, kako ne bi postelnega na 14 dni, saj je vendar dosti manj izpostavljeno zraku in soncu kakor je prvo!

Zjutraj, takoj ko vstanemo, postelnino razmečimo in prezračimo žimnice. Če so trodelne, postavimo vse dele pokonci, da pride zrak od vseh strani zraven, rjuhe in odeje pa razgrnimo preko postelnih stranic, stolov ali oken (če ne gledajo na cesto). Posteljina naj se zrači vsaj dve uri pri odprtih oknih. Preden se lotimo pospravljanja sobe, posteljo spet uredimo in jo pregrnimo, da se ne zapraši.

Odeja in blazina naj bosta čim bolj zračni. Kako napačno ravnanje tisti, ki se še sredi potelja zavijajo v pernice in si pod glavo nalože kar po tri pernate blazine. Koža mora dihati, perje pa je tako slab prevodnik, da svezemu zraku sploh ne pusti blizu. Posledica tega je, da je z vseh strani s perjem obdani človek zjutraj utrujen, nervozen, težak in ga vrhu vsega še glava boli. Zato — stran s pernicami v toplejših dneh. Že odeja iz vate je dovolj dober izolator. V naprednejših državah z visokim življenjskim standardom vatiranih odej skoraj ne najdeš. Večidel uporabljajo pozimi lahke puhaste odeje, v toplejših dneh pa odeje iz kamelje dlake, na katere pripnejo rjuhe.

Podobne posledice kakor preveč odeje, rodi tudi previsoko zglavje. Otežkoča cir-

kulacija krvi, če so blazine iz perja, pa tudi pretirano potenje lasišča, kar vsakakor ni niti zdravo niti prijetno. Posebno važna je zglavje pri otrocih, saj lahko vpliva na otrokov telesni razvoj. Skušajmo malčke navaditi, da leže brez zglavja, če pa ga že imajo, naj bo nizko in trdo. Priporočljive so žimnate blazine. Nikakor pa za otroke ne uporabljamo velikih pernatih blazin.

Ležišče pa naj bo predvsem udobno, to se pravi, dovolj dolgo in dovolj široko, da se na njem res odpočiješ. Pri nakupu žimnic ne skoparimo. Denar, ki ga prihranimo, če kupimo žimnice, napolnjene z morsko travo, ne bo zadostoval za morsko travo čez nekaj let. Morska trava se namreč zelo hitro drobi in če nočete ležati na zaprašeni postelji, ki je hkrati tudi leglo bacilov, boste morali travo menjati, medtem ko z žimo polnjene žimnice neprimerno dalje trajajo.

Prav tako niso za zdravje priporočljive žimnice z vzmetmi, ki jih je zelo težko temeljito očistiti. Cenejše in dosti bolj zdrave so žične posteljne mreže, vrhu katerih položite trodelne žimnice. Le-te je mogoče s ščetko in krpo redno očistiti prahu, razen tega so tudi zelo zračne. Če se bojite, da bi zaradi vaše teže prehitro popustile, si nabavite s postelnimi vzmetmi ojačane mreže. Zlasti otrokom bi morali oskrbeti tovrstna ležišča. Marsikdo ima pomislek, češ da so mreže prehladne za zimske dni. Vendar je temu kaj lahko odpomoči. V hladnejših dneh pregrnete mreže s toplo odejo ali čisto jutro in postelja bo dovolj topla, pa še zmeraj zračna!

Če imamo vlažno stanovanje

Vlažno stanovanje zmeraj dobro zrači. Če ga hočeš pa za dalj časa osušiti, vzemi 2½ kg živega apna in vlij nanj 1 liter vode. Da se bo apno prej raztopilo, ga med vlivanjem vode mešaj. Nato prilij 2½ kg raztopljenega gumija in 2½ kg firneža ter vse tako dolgo mešaj, da dobiš srednje gosto mešanico. Ko se le-ta nekoliko ohladi, jo precedi skozi gsto krpo. Pred uporabo jo zopet segrej. Če je pregosta, primešaj še nekoliko firneža in nato namaži z njo stene, tla in strop. V nekaj dneh bo vse suho.

Pravilna priprava kumarične solate

Mogoče bo katera izmed vas mislila, da o kumarični solati ni potrebno več govoriti. Toda ni tako. Naslednja običajna metoda priprave kumarične solate je popolnoma napačna. V navadi je namreč, da se olupljene, zrezane in osoljene kumarice pustijo večkrat po ure stati in kratko pred jedjo se sok krepko iztisne.

Kadar pripravljamo kumarice za sola-

Moda

Hladnejši dnevi nam naznanjajo, da se bliža jesen. Zato bomo že zdaj pripravile primerno obleko za hladne dni. Izbrale si bomo blago prijetne barve. Če obleko potem še primerno ukrojimo in sešijemo, jo lahko nosimo tudi pod plaščem v zimskem času.

V letošnji jeseni je najmodernejša „kognac“-barva, slej ko prej so priljubljene sive sive barve. Prav tako je zelo priljubljena črna barva, ki služi lahko različnim namenom. Prikazujemo vam dva solidna jesenska modela s stoječima vratnikoma. Spodnji deli se nosijo ozko ali zvonasto ukrojeni.

PRAVNE ZADEVE

V PRIMERIH

Kako postopamo pri sestavljanju zadnje volje ali testamenta

Ko sem čakal v sodni dvorani na lastno razpravo, o kateri bom mogoče tudi še kaj povedal, se je pred menoj odigrala borba za neko dediščino. Tožiteljica je bila neka še mladoletna sorodnica umrlega manjšega posestnika v hribovitem kraju, ki je leta in leta skrbela za bolnega pokojnika, mu stregla v težki bolezni, zraven pa delala in gospodinjala pridneje, kot najbolje plačana dekla. Temu dekletu je zapustnik v zadnji volji zapustil vse svoje premoženje.

Drugi sorodniki pa testamenta niso priznali in so se smatrali kot pravi dediči v smislu zakona s trditvijo, da predloženi testament sploh ni upošteven, ker ima preveč očitnih pomanjkljivosti.

Sodnik prečita testament in vpraša zakonite dediče, kaj jim na testamentu ni po volji. Njihov zastopnik na kratko pove tele razloge:

Zapustnik zadnje volje, ki je ni sam pisal, ker ni mogel več pisati, pred pričami ni izrecno potrdil kot svojo zadnjo voljo, niti so mu je priče prebrale, pa tudi podkrižal zapisa ni, ker tudi ni več mogel. Vsed teda se more smatrati ta zapis kvečjemu kot navadna želja zapustnika, ne pa kot zakonita in veljavna zadnja volja!

Sodnik pokliče vse tri testamentne priče, o katerih je zastopnik sirote trdil, da so bile pri testamentu navzoče in jih posamezno vprašuje. Vse tri priče so potrdile, da umrli res ni več mogel ne čitati, ne podpisati svojega imena, celo križa ni ni mogel več napraviti, ker prstov ni mogel dovolj stisniti.

Ko sodnik te izpovedbe zapisuje, se takoj oglasi zastopnik toženih sorodnikov in ugovarja še to, da zapustnik, ki po trditvi prič ni mogel več čitati, niti križa napraviti, tudi ni bil več pri popolni zavesti in pameti, tako da zadnja volja že zaradi tega ne velja!

»Le počasi« pravi sodnik, »vse pride še na vrsto, zapišem pa vse po vrsti, da se kaj ne prezre!«

Sedaj pa vpraša sodnik vsako pričo posebej, kako so delali testament, ali jim je zapustnik svojo zadnjo voljo natančno obrazložil, če so tudi še kake druge stvari govorili, če je sploh še razločno govoril, ali so opazili, da ga spomin zapušča, da se mu meša, ali pa sploh še ni mislil na smrt?

Glavna priča, župan tega kraja, je povedal, da je imel pred seboj zakonske predpise in da so večkrat pogledali, če delajo prav. Sodnik se je malo nasmehnil, pa je pripomnil: »Sedaj me najbolj zanima, kaj ste vse govorili prej ali po testamentu.«

Tako župan kakor tudi druge dve priče so nato natančno povedale, kako so se zaradi naprošenega testamenta v začetku šalili, kako jim je razne šaljive dogodke pripovedoval še iz svoje mladosti, kako je pokazal izvrstnega spomin, da je govoril brez vsake težkoče, da je natančno omenil razne cene itd.

»Torej je bil pri polni zavesti in pameti« še posebej vpraša sodnik.

»Tako, kakor mi« so pripomnile priče, eden pa je še šaljivo dodal, da še kapljice žganja ni poskusil, dasi jih je umrl vprašal, če jih kaj želodec boli!

Z ugovorom, da zapustnik ni bil pri pravi pameti, torej zastopnik zakonitih dedičev ni uspel, gotovo tudi zato, ker so bile tudi priče »pri pravi pameti!«

S tem je bil pa šele odpravljen eden od ugovorov.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Z D R A V S T V E N I K O T I Č E K

Varujmo se debelosti z ustrežno prehrano

Debelost lahko izvira iz različnih vzrokov, kot je na primer nepravilno delovanje kake žleze za notranje izločevanje, vendar pa jo je v večini primerov pripisati preobilni hrani. Razvoj debelosti je tako počasen in poln ugodja, da se žrtev kmalu s tem sprijazni. Debelost pa ni samo fizična ovira, ampak lahko povzroči tudi resne bolezni, kot je sladkorna bolezen, obolenja srca, jeter itd.

Ameriški zdravniki so mnenja, da si pri današnji visoki življenjski ravni marsikdo privoščiti več alkoholnih pijač in več redilne hrane kot je to za telo dejansko potrebno. Danes je že dokazano, da primerna dieta ne koristi samo zunanji pojavi človeka, temveč poveča tudi njegov odpor proti boleznim. Zaradi debelosti, ki je na meji med zdravjem in boleznijo, je namreč telo mnogo manj odporno proti mnogim obolenjem. Zato je smotno nadzorstvo nad težo zelo važno, da se preprečijo razna obolenja in to zlasti pri ljudeh srednje starosti. Ta problem pa je v praksi tako za pacienta kot za zdravnika vse prej kot lahek. Pacient se mora čisto odpovedati hrani in pijačam, ki mu prija ali katerih je vajen. Posledica je, da zdravnik ne more stoodstotno računati na pacientovo sodelovanje, ki se ne more vedno upirati izkušnjavam želodca in grla.

Ameriški zdravniki sodijo, da odpade na vsakih pet ljudi povprečno ena oseba, ki tehta več kot bi smela glede na starost, postavost itd. Po njihovem mnenju je debelost pripisati preveč obilni in preveč redilni hrani, vendar pa je pripisati debelost tudi nepravilnemu delovanju žlez za notranje izločanje, kar pa je le v zelo

redkih primerih vzrok debelosti. Na take primere morda odpade samo 5 odstotkov vseh pojavov debelosti. V ostalih 95% pa so prizadeti sami krivi svoje debelosti. Sklepnih revmatizem, motnje krvnega obtoka in dihalnih organov, so mnogokrat posledica debelosti. Statistični podatki nam kažejo, da odpade pri smrtnih primerih srednje starih ljudi mnogo več teh primerov na debele ljudi kot na suhe ali normalne. Debelost je nadalje tudi resna ovira v primeru, da se mora pacient podvreči kakšni operaciji. Plast masti, ki pokriva vsa tkiva, namreč zelo otežkoča kirurško delo.

Katera sredstva so najboljša proti debelosti? Mnogi pacienti varajo sami sebe, ko mislijo, da bodo lahko shujšali z nekaj injekcijami, in da jim ne bo treba menjati načina prehrane. Na žalost pa temu ni tako. Javnost je kljub temu, da se je v zadnjih letih mnogo govorilo in pisalo o hranilni in redilni vrednosti posameznih živil, malo poučena o tem preprostem, a vendar tako važnem poglavju zdravilstva.

Zdravniki so mnenja, da bi moral vsakega pacienta, ki ga tare debelost, najprej preiskati zdravnik, da ugotovi, če debelost ne izvira morda od nepravilnega delovanja žlez. Nato pa je treba proučiti za vsak posamezen primer prikladno dieto. Nenadno prenehanje zauživanja redilne hrane in drugi drastični ukrepi, za katere se prostovoljno odločijo mnogi pacienti, imajo lahko nevspešne posledice. Zdravljenje torej ne sme biti samo smotno, ampak tudi postopno in pacient se mora zavedati, da se ne redi samo zaradi hrane, ki jo uživa pri rednih obrokih, ampak tudi zaradi raznih vmesnih prigrizkov in

kozarčkov vina ali drugih alkoholnih pijač. Z izbiro pravilne diete, debelost lahko ozdravimo in tudi preprečimo. Pacienta je torej treba poučiti in vzgojiti in prav to je najtežja naloga zdravnika.

Novo zdravilo „Metrazol“ za oslabele

Mnogi ljudje postanejo na stara leta pozabljivi, včasih pa celo tako zmedeni, da jih zdravniki pošiljajo v bolnišnice za duševno boleznijo. Nekateri ameriški zdravniki pa trdijo, da se je temu mogoče izogniti. Starčki si lahko opomorejo z novim zdravilom »Metrazol«. Zdravilo vsebuje nikotinsko kislino, ki ima to lastnost, da razširja kapilarni sistem, posebno pa krvne žilice v možganskem tkivu. Znano je, da sta zoževanje krvnih žilic v možganih in preslab dotok krvi glavna povzročitelja umske oslabelosti in defektnosti pri starih ljudeh. Po podatkih ameriškega zdravniškega združenja so bili poskusi na klinikah v mnogih bolnišnicah zelo uspešni. Pri številnih starih ljudeh, ki so poskusno jemali to zdravilo, je nastopilo takojšnje izboljšanje.

Spačenje mezinca na nogi

Veliko ljudi je mnenja, da neprimerna obutev povzroča spačenje mezinca na nogi. Profesor Abble z avstralske univerze Adelaide pa je ugotovil, da to ne drži. Znanstvenik je namreč rentgensko preiskal mezinca 58 otrok avstralskih domačinov, ki so hodili vse življenje bosi, in je ugotovil enako spačenje kot pri Evropejcih. Omenjeni profesor pravi, da je ta pojav bolj razširjen pri ženskah kot pri moških. Prav tako je v Evropi, kjer so ljudje večinoma obuti.

Kolo - najvažnejša iznajdba

Nastanek kolesa sega v davno preteklost. Na splošno menijo, da je kolo naravni rezultat uporabe valjarjev. To so bili okrogli deli drevesnih debel, ki so jih polagali pod sani, na katerih so prevažali še za današnje pojme izredno težka bremena. S takimi preprostimi nosilci in s prevozom po vodi, kjer koli je bilo mogoče, so ljudje ustvarili velika dela že v najstarejših časih. V Baalberku (Sirija) so vgradili v zidove Bakhovega templja tri veličanske kamnite bloke, 22 metrov dolge ter po štiri metre široke in visoke. Za gradnjo templja so tudi sicer rabili velike kamne, ki so jih privlekli nad kilometer daleč. V kamnolomu, kjer so lomili kamne za tempelj, še danes leži 23 m dolg kamniti blok, težak 900 ton. To je tudi za današnje čase največji izklesani kamniti blok na svetu.

Verjetno noben drug narod ni privlekel tako velikih kamnitih gmot kot stari Egipčani. Dva obeliska kraljice Hatshepsut merita po 89 metrov, tehtata pa po 350 ton. Podobnih primerov je še več. Najbližji kamnolom rdečega granita je blizu Siene, ki je več sto kilometrov južno pri Asuanu.

Ljudje so znatno napredovali, ko so valjarje na konceh izdoblili in v te izdobljine zabite kline ali kavljice privezali na sani. Morda so pozneje valjarje popolnoma prevrtali ali pa so opazili, da bi za prevoz tovorov zadostovala tudi samo dva kolarbarja. Vsekakor je gotovo, da so neke med letom 4000 in 1500 starega štetja valjarje nadomestili s kolesi in osmi.

Oblika koles se je nezadržno razvijala, vendar še danes uporabljajo ponekod kolesa, podobna onim iz najstarejših časov. Primitivne osi in kolesa so delala tak hrup, da jih je bilo slišati mnogo dalje kot topot konjskih kopit. Čvrste osi in okrog njih vrteča se kolesa so se razvila pozneje, sledili so jim štirikolesni vozovi s tako majhnimi sprednjimi kolesi, da so se lahko pod vozom obračala.

Dvokolesni vozovi, ki jih poznamo s starih podob o vojnah Egipčanov, Asircev, Perzijcev in drugih narodov, so imeli kolesa, o katerih lahko rečemo, da so najlepši izdelki antične obrti. Kolesa so delali iz lesa, železa in bronu, Homer pa pripoveduje v Iliadi o bakrenih obročih.

Kolo je simbol navideznega vrtenja sonca in zvezd, imelo pa je važno vlogo tudi v verstvih starih narodov. V Tibetu še dandanes opravljajo molitev tako, da vrtijo molična kolesa. Če je kdo v starih časih dejal o kakem človeku, da je podoben kolesu, je bil to zanj velik poklon. To jasno kaže, da so narodi že v davni spoznali, kolikšnega pomena je zanje kolo.

Nekateri zgodovinarji menijo, da so mezopotamski lončarji uporabljali vodovodna kolesa že v četrtem tisočletju, vodna kolesa pa so že v davnih časih poznali Kitajci, Perzijci in Egipčani za črpanje vode, pogon mlinov in za namakanje. Tudi mlinski kamni so imeli obliko koles. Kdaj je bil postavljen prvi mlin na veter, ni znano. V Evropi se je pojavil šele ob koncu 12. stoletja, vedo pa, da so ga na Vzhodu imeli že davno prej.

Za dvokolesnimi vozovi so prišli dvoosni, nato nazobčana kolesa, da bi vozilo ne drsalo po blatu, pa kočije, bojni vozovi itd. Šele v začetku »dobe strojev« se je človek dodobra ovedel, kakšno moč skriva v sebi kolo. Zanimivo je, da so poznali že antični ljudje številna inženirska načela, ki so danes neločljivo povezana z izdelavo modernih strojev. Ker pa niso imeli delovne energije, ki nam jo danes daje na primer elektrika, niso mogli izko-

ristiti tega svojega znanja. Vendar so Grki že poznali preprosto stružnico.

Pri pregledu današnje človeške dejavnosti lahko dobimo predstavo o tem, kaj pomeni kolo za razvoj civilizacije. Povsod ga najdemo: avtomobili, vlaki, otroški vozički, igračke... Kolesa so sestavni deli tiskarskih strojev, vrtnih naprav, ur, kmetijskega orodja itd. Na kolesih se vrtijo velikanski teleskopi, skozi katere gledajo zvezdoslovci že milijardo svetlobnih let daleč. Po kolesih tečejo prenosni trakovi, ki prenašajo surovine, premog in rude na velike daljave. Iznajdba turbine je sicer zmanjšala pomen vodnega kolesa, vendar je tudi v turbinah osnovni element kolo. Pa zobata, ekscentrična kolesa...

Dejstvo je, da imamo opraviti s kolesom v slehernem strojnem mehanizmu. Kolo je najpomembnejši del vseh strojev, aparatov in orodja. Samo ozrmo se malo okrog sebe, pa se bomo na vsakem koraku prepričali o tem.

Komični običaji kopanja v starih časih

Za Karla Velikega so se vitezi radi pogosto kopali. Če se je vitez namenil v kopalnico, se je poprej slekel in sluga je moral nesti obleko za njim. V sami srjaci in čevljih, toda z nepogrešljivim mečem v roki, jo je mahnil v kopalnico. Okrog leta 1200 je bilo kopanje v dunajskem Mestnem grabnu prepovedano z utemeljitvijo, da bi utegnili vohuni ugotoviti, kako globoka je voda v njem. V »Neu Gross Römische Calender«, natisnjem leta 1522 v Oppenheimu so ne samo vsi važni koledarski podatki, marveč tudi termini, kdaj je kopanje najprimernejše, kdaj si je treba ostriči lase in porezati nohte na nogah.

Ravnatelj hamburškega »Johanneuma« je leta 1537 pod kaznivo prepovedal kopanje, češ da so kopalci podobni racam in gosem. V srednjem veku so ljudje hodili v javne kopeli, obleke pa so puščali doma. Moški so nosili kratke predpasnike, ženske kratke kopalne srjace, otroci pa so tekali kar nagi. Ob kopalnih dnevih so cele družine tako oblečene hitele po ulicah. Imenitne dame pa so se navadno hodile kopat z dragocenim klobukom na glavi, ki ga niso odložile, tudi ko so šle v vodo.

V 17. stoletju gospoda ni sprejemala gostov samo leže v postelji, marveč tudi v kopalni kadi. Za take prilike so uporabljali pokrite kadne kopeli ali pa so kadi pokrivali z rjuhami. Starim Egipčanom se je zdel prašič nekaj tako nečistega, da noben svinjski pastir ni smel prestopiti praga svetišča, človeka, ki se ga je na poti slučajno dotaknil prašič, pa so

takoj napodili v Nil, da se je okopal.

Na japonskem otoku Jesso so Aini v starih časih deklice z dvanaestimi leti zadržali v nekakšne srjace, ki jih niso več slekle, dokler niso od nesnage na njih zgornje. Kopale so se samo enkrat na leto, in sicer kar v srjaci. Indijanci tropičnega pragozda odhite navsezgodaj jutraj v reko in ostanejo precej dolgo do vratu v vodi. Ne gre pa jim za kopanje, marveč se hočejo samo pogreti, ker je voda toplejša od jutranjega zraka.

ANEKDATE

Mayo, eden slavnih angleških profesorjev, je pripovedoval, da je pred mnogimi leti poučeval na neki nižji gimnaziji. Nekeč je zastavil preprosto vprašanje celi vrsti dijakov, pa nobeden ni dal pravega odgovora. Ves iz sebe je vzkliknil:

»Kaj naj storim s tako nevednimi dijaki?«

Ves razred je bil kot na trnju. Nenadoma je vstal učenec in odgovoril:

»Gospod profesor, mislim, da bi jih lahko kaj naučili.«

Ta dijak je bil Winston Churchill.

*

Nekateri literarni zgodovinarji trdijo, da je Aleksander Dumas izdajal pod svojim imenom romane, ki so jih napisali drugi. Nekega dne je Dumas oče srečal na cesti svojega sina. Vprašal ga je:

»Sin, ali si že bral moj najnovejši roman?«

»Jaz ne. Pa ti?«

pregled — 15.10 Zabavna glasba — 18.40 Iz ustvarjanja mladih slovenskih skladateljev — 20.00 Operetna in lahka glasba — 20.30 Radijska igra.

Četrtek, 3. septembra:

12.00 Koncertni valčki — 13.00 Oddaja za žene — 13.50 Sportno predavanje — 14.00 Skladbe iz »Novih akordov« — 14.40 Klavir in harmonika orgle v ritmu — 18.30 Iz bojev naših narodov — 20.00 Zabavne melodije — 20.30 Domače aktualnosti.

Petek, 4. septembra:

13.00 Urednikova beležnica in pionirska pošta ter glasba za pionirje — 13.30 V pesmi in plesu po Jugoslaviji — 18.20 Zdravstveni navsveti — 18.30 Pol ure z majhnimi in velikimi zabavnimi orkestri — 20.00 Večerni orkestralni spored.

Najmanjše mesto na svetu

Nizozemskemu študentovskemu zdravilišču Laren, kjer lahko jetični študentje nadaljujejo s študijem tudi med zdravljenjem, so dali vzdevek »najmanjša visoka šola na svetu«. Drugi člen ustanovne listine tega zdravilišča pravi, da so postavili zdravilišče kot spomenik holandskim študentom, ki so se med osvobodilno vojno žrtvovali v odporniškem gibanju. Za postavitev in vzdrževanje tega spomenika pa so bila potrebna denarna sredstva. Prišli so na izvirno zamisel: zgraditi miniaturno mesto Madurodam.

V koncentracijskem taborišču Dachau je umrl študent George Maduro, poročnik nizozemskega odporniškega gibanja med drugo svetovno vojno. Njegovi starši so podarili prvih 58.000 zlatnikov za gradnjo mesta Madurodam.

Na kanadskem vojaškem pokopališču v Normandiji je pokopan kanadski študent J. Read. Njegova mati je poskrbela za pritlikavo drevje v novem mestu miru, ki naj kot spomenik poziva narode k solidarnosti v boju za svobodo.

Naredili so načrte, ki naj bi ponazorili razvoj značilnega holandskega kraja v obdobju 800 let. Sledila so nova darila, kmalu so zbrali milijon holandskih guldenov. Na razsežnem prostoru med mestom Haag in Schveningen je zrastle miniaturno mesto Madurodam, ki ima grb, zastavo, himno, mestno hišo, pristanišče in avtomobilsko cesto, radijsko postajo, časopise, športna igrišča in veleblagovnice.

Če hočete prebrati svetlobne reklamne napise, morate počeniti. Osem brzih vlakov vozi po 2 in pol kilometra dolgi elektrificirani progi, po kateri je promet popolnoma varen zaradi avtomatičnih železniških naprav.

Šole in mladinske organizacije pošiljajo v Madurodam svoje dijake in člane, ki sodelujejo v mestni upravi in volijo župana. Otroci in mladina varujejo mesto, razpravljajo o izboljšavah in sprejemajo obiskovalce, ki jih je bilo v minulih mesecih že nad 380.000. Vstopnino oddajajo študentovskemu zdravilišču, en spomenik vzdržuje drugega. Najmanjše vele mesto pomaga najmanjši visoki šoli na svetu.

Faruk ima vedno izvrsten apetit

Znani ekskralj Faruk ima kljub zgubi kraljestva in žene še vedno dober apetit. Nedavno je sedel v neki rimski revstariji in naročil tri pečene piščance. Začuden natakar je vprašal: »Ali namerava vaša milost pojediti vse to?« »Seveda, ne samo to,« je odgovoril Faruk. »Prinesite mi še pošteno porcijo graha, fižola, pečene krompirja in špagetov.«

Silna vročina na Bližnjem vzhodu

Vročinski val, ki je zajel pretekle dni Bližnji vzhod, je zahteval v prvih dneh najmanj 300 človeških življenj. Iz Egipta, Perzije, Iraka, Libanona in Saudi-Arabije javljajo najbolj vroče poletje po mnogih letih. Temperature so znašale 40 do 55 stopinj Celzija. V Egiptu je v prvih dneh umrlo 30 oseb za sončnico. Iz Perzije javljajo 180 smrtnih primerov, v Iraku je umrlo okoli 100 ljudi zaradi vročine.

Žrtve potresa na Grškem

Silni potres na Grškem je zahteval po uradnih cenitvah okoli 2.000 človeških življenj. Številne mrljice še niso našli. Število ranjenih je vendar nižje, kakor so prvotno cenili.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 6.20 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 11.45 Za požeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kaj si želite — 17.10 Popoldanski koncert.

Poročila dnevno: ob: 7.00, 8.00, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00 in 23.55 uri.

Sobota, 29. avgust:

8.45 Slovenska poročila in objave — Za naše malčke — 11.00 Veder dopoldne — 14.30 Želi si kaj — 16.15 Filmski magazin — 18.00 Pogled v svet — 18.40 Od pesmi do pesmi, od srca do srca. Poje Kernjakov zbor iz St. Ilja — 20.15 Športna poročila — 20.20 100 minut glasbe, humorja in petja.

Nedelja, 30. avgust:

7.15 Sonce čez hribeček gre, pesmi v nebo done... — 8.10 Kmečka oddaja — 8.20 Godba na pihala — 10.00 Maša — 11.15 Lepe melodije — 12.45 Kulturno zrcalo tedna — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 18.45 Šport in glasba — 20.30 Solnograške slavnostne igre 1953.

Ponedeljek, 31. avgust:

11.00 Veder dopoldne — 14.30 Slovenska poročila in objave — Teden in mi — Znanje za vse — 20.15 Specialno za Vas! — 29.4 Literaturna v ponedeljek.

Torek, 1. september:

11.00 Domače melodije — 14.30 Slovenska poročila in objave — Zdravniški vedež — 15 minut z duetom F. Koren, R. Koritnik in A. Stankom — 15.40 Za ženo in družino — 18.30 Arije iz znanih oper — 20.15 Želje, ki jih radi izpolnimo.

Sreda, 2. september:

11.00 Dopoldanski koncert — 14.30 Slovenska poročila in objave — Za ženo in dom — 15.30 Slovanski plesi — 17.55 Potovati zabava, če... — 20.15 Godba na pihala.

Četrtek, 3. september:

14.30 Slovenska poročila in objave — Slo-

venski pesmi — 16.30 Iz novih knjig — 18.30 Literarna oddaja — 20.15 Plesna glasba.

Petek, 4. september:

11.00 Mali koncert — 14.40 Slovenska poročila in objave — Sodobna vprašanja — 16.30 Vsi otroci poslušajo — 18.45 Kmečka oddaja — 20.45 Kako lušno je na planinah.

RADIO LJUBLJANA

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 5.30 Dobro jutro, dragi poslušalci! — 7.00 Radijski koledar in preged tiska.

Poročila dnevno ob: 5.45, 6.30, 12.30, 15.00, 22.00 uri — 19.00 Radijski dnevnik.

Sobota, 29. avgust:

12.45 Zabavna glasba — 13.00 Kulturni pregled — 13.10 Za prijeten oddih! — 18.00 Poje Ljubljanski komorni zbor — 18.20 Za pionirje — 20.00 Pisan sobotni večer.

Nedelja, 30. avgust:

8.00 O športu in športnikih — 9.00 Literarno-glasbena oddaja — 11.00 Od pravljice do pravljice — 12.45 Zabavna glasba — 13.00 Za naše kmetovalce — 13.10 Želji ste — poslušajte! 15.10 Pester spored veselih narodnih pesmi — 15.45 Radijska igra — Vasja Ocvirk: Živi in mrtvi — 17.30 Po naši lepi deželi — 18.00 V prijetnem ritmu, sodeluje trio Dorko Skoberne — 20.00 Opera.

Ponedeljek, 31. avgust:

13.40 Slovenske narodne pesmi in plesne izvajajo: Vaški kvintet, Veseli godci in narodni solisti — 18.30 Okno v svet — 19.10 Zabavna glasba — 20.00 Večerni simfon. koncert.

Torek, 1. septembra:

12.00 Slovenske narodne pesmi pojeta Ljubljanski oktet in Akademski sekstet — 15.10 Zabavna glasba — 19.10 Zabavna glasba vmes objave — 20.00 V svetu opernih melodij. — 21.00 Radijska univerza — 21.15 Filmska in plesna glasba.

Sreda, 2. septembra:

13.00 Z obiskov pri pionirjih — 13.15 Skladbe za naše malčke — 13.50 Kulturni

Naročilnica za knjige

Pošljite mi, prosim, po povzetju naslednje knjige (naslednje knjige):

- Andersen-Nexö: Otroška leta, pl. 300 str. šil. 12.—
- Izbrane srbske narodne pripovedke, ppl. 306 str. šil. 11.50
- Prežihov: Samorastniki, br., 160 str. šil. 16.—
- Stevenson: Otok zakladov, ppl., 216 str. ilustr. šil. 16.—
- Ivan Cankar - glasnik naših dni, br., 128 str. šil. 10.—

(Knjigo, ki jo želite, podčrtajte!)

podpis

Knjige so vezane v platno (pl.), polplatno (ppl.) ali pa so broširane (br.)

Razgovor z režiserjem Miklove Zale

Ob priliki, ko je Slovensko prosvetno društvo „Rož“ v drugo pripravilo dramatično povest Miklova Zala na zgodovinskih tleh v Svatnah (odkoder so zgodovinarji in raziskovalci narodnega kulturnega blaga lahko zabeležili večino izročil, ki so dale podlago znani dr. Sketovi povesti in vsem dramatičarjem, ki so sledile) smo obiskali tov. Šimeja v Narodnem domu v St. Jakobu. Tov. Šimej je ustregel naši želji kljub temu, da še doslej ni v ceoti okrevale; zbolel je vsled izčrpanosti nekaj dni pred prireditvijo.

Tov. Šimej, želeli bi, da bi pojasnil nekoliko zgodovine. Zanima nas še posebej tisti del, ki se dotika prosvetne dejavnosti v Prosvetnem društvu „Rož“, igre Miklove Zale, sil, ki so pospeševale in onih, ki so zadrževale kulturno prosvetno dejavnost.

Če bi se dotaknil vprašanja še pred našo lokalno zgodovino... igre, bi rad pripomnil še to, da so dr. Sketovo navdse uspelo povest že takrat, ko jo je izdala Mohorjeva družba, slovenski skrajni klerikalci ostro kritizirali kot pohujšljivo za mladino.

Po tolikih letih je zame morda zanimivo, kako se spreminja okus časa, ljudi in da danes vidimo v povesti, v njeni dramatičaciji, da se je pisec v delu prizadeval ravno v nasprotno od tega, kar so mu zamerali. No, že v tistih časih je v češki jezik igro prevedel neki duhovnik.

Kar se uprizarjanja v St. Jakobu tiče, bi omenil, da so jo uprizarili prvič leta 1924 in sicer na vzpodbudo dr. Zdravka Zwitterja, ki je dodal še podrobnejšo zamisel: ...napotilo, naj bi vloge v igri zasedli nekakšni dozdevni potomci junakov, ki nastopajo v povesti, v igri, pravzaprav pa v ljudskem izročilu. V kolikor teh ni, pa vsaj današnji gospodarji na domačijah, ki jih omenja igra. Ze ob prvi uprizaritvi so v tem prizadevanju dodelili vloge: Miklo je igrala takrat gospodinja na Miklovo, Strelca takratni gospodar Strelčevine. V tem smislu so si prizadevali tudi še kasnejši režiserji; tudi sam sem poizkušal in uspel tudi le delno zadovoljiti to zamisel. (Hčerka sedanjega Serajnika je takrat igrala Zala in kmeta Strelca pa sedanji gospodar Strelčevine.) V celoti pa bi bilo težko ustreči taki zamisli.

Sentjakobčani so gostovali z igro Ze po raznih krajih Koroške, že leta 1932 na vzpodbudo pesnika (takratnega upravnika Slovenskega narodnega gledališča) O. Zupančiča pa v ljubljanskem gledališču. Pesnik je uprizaritvi posvetil celo pesem.

V času preganjanja slovenskega ljudstva ni utihnila le igra, temveč so romali v peč ali pa bili potaknjeni po skritih kotičkih vsi številni izvodi povesti, ki jo danes lahko najdemo zopet v premnogih slovenskih hišah.

Po osvoboditvi je doživela igra velik uspeh za uprizaritvijo v šolski dvorani, ki sprejme lahko tisoč ljudi. Tudi ponovitve so zabeležile nabito polno dvorano.

Tov. režiser, zanima nas, kaj vas je vodilo, da ste se šentjakobčani odločili iz dvorane — na prostrano prizorišče v Svatne.

Na prvem mestu bi lahko navedel oviro in sicer dejstvo, da v St. Jakobu nimamo primerne dvorane za nastope večjih ansamblov, dvorane, ki bi lahko zajela večje število gledalcev. Vzpodbudo so nam dali nadalje vzgledi slovenske ljudske prosvete in končno že sama misel o igranju na prostem ni nova. Zaradi tega, ker smo smatrali, da bodo tudi zgodovinska tla zamikala marsikatero obiskovalca smo pa še lažje osvojili tako zamisel.

Želeli bi, da bi navedli nekaj imen vaših osnovnih sodelavcev.

Če bi se spomnil na prvi sestanek, bi moral omeniti tako staro in mlado generacijo prosvetašev, sedanjega društvenega predsednika, ki je prevzel celo vlogo kljub temu, da mu že za lastno gospodarstvo primanjkuje časa, mislim na tov. Jožeta Štornika iz Leš. Nadalje bi poleg članov igralske družine navedel še vrsto študentov: med njimi Franca Cvitnika, Tončija Samonika; med igralci pa še tov. Mečino, Lojza Baumgartnerja, Horija Gabrijele, Filipa Prunča, Stanka Čudna, Micko Gabrielovo... vsi ti so tudi organizacijsko prispevali še svoj delež, da je bilo moči pripraviti igro. Žal sem morda še mnoge, ki so

Publikacija o Štalenski gori

»Vodnik skozi izkopavanja in muzej na Štalenski gori« je naslov drobnemu zvezku, ki je izšel te dni v samozaložbi deželne muzeja za Koroško. Publikacija, ki stane 3 šilinge, obsega 31 strani, natisnila pa jo je tiskarna Ferd. Kleinmayr v Celovcu.

Po kratkem uvodnem opisu krajevnih značilnosti so omenjene prve najdbe na Štalenski gori, ki so prišle slučajno na dan že pred štirimi stoletji. Od leta 1867 dalje je zgodovinsko društvo posvečalo izkopavanjem svojo pozornost. V zadnjih petih letih, odkar je koroška deželna vlada izdatno podprla delo znanstvenikov,

prav tako prispevali znaten delež, izpustil. Prav tako so bili kakor stebri ob moji strani igralca stare Serajnice — Urša Simonič, sedanji gospodar Serajnikovine, ki nam je podaril Zalo; ta ni zaostajala za vsemi igralkami te vloge. Končno pa moram omeniti še gospodarja na Miklovo posestvu, ki nam je v drugo pomagal s prizoriščem.

Nedvomno pa bi brez pomoči naše Prosvetne zveze (tako materialne in tudi v celoti) in tudi obeh tovarišev iz sekretariata Zveze, tov. Tončija Schlapperja in Rada, anežiča, težko rešili nekatera vprašanja, ki so pretežka za delokrog poednega prosvetnega društva.

Želeli bi še vaše mnenje glede obiska, glede kritik in pa razmerja uprizaritve iz leta 1951 ter 1953.

Glede obiska in kritike na sploh bi lahko izrazil svoje zadovoljstvo. Obisk je po mojem mnenju narastel. Poleg Slovenskega vestnika pa sem bil nad vse zadovoljen ob poročilu v „Neue Zeit“, ker smatram, da se je s tem razširil okvir našega prizadevanja. Na tem mestu bi poudaril, da nam je kulturni referat pri deželni vladi nudil podporo v vprašanju naših finančnih dajatev.

Glede našega prizadevanja za izboljšanje uprizaritve bi želel poudariti, da smo si prizadevali predvsem za izboljšanje scene, razsvetljave, brzine odvijanja dejanja. Doslej pa smo še vedno, vsled ostalih težav, zane-marjali študij poednih vlog in te predstavljajo še vedno standardne like, kakor jih je izoblikovala preko mnogih režiserjev stara zamisel igre. S temi novimi zahtevami pa se bo potrebno spoprijeti še v bodoče.

Še na tem mestu bi se dotaknil težkega vprašanja in sicer v koliko igra sama na sebi odgovarja takemu načinu igranja, kakor smo ga pripravili pri nas. Ze na zunaj se je v našem prizadevanju pokazala osnovna težava: ...igra je sama na sebi obsirna. Z avtorjem Jako Špicarjem smo že razgovarjali nekajkrat, da bi se lotil preureditve teksta, da bi krajšal! Ne morem verjeti, da bi le s tehniko režije uspeli sami rešiti vprašanje okusa dobe časa, nove dobe, ljudi... to pa sem omenil mimogrede. To so vprašanja, o katerih bi bilo potrebno razmišljati. Nedvomno je, da je avtor močno zajel naš lokalni milje, da je vse to pobarval še način režije s tem, ko smo vse prenesli v narečje. Pomembno je, da je v igri mnogo naše folklore in vse to je tudi hvalevredno... Vendar pa ima vsaka stvar dve strani in zaradi tega sem omenil nekatera misli, do katerih sem prišel na osnovi dosedanje prakse.

Glede ljubljanskih gostov bi le izrazil upanje, da bi še v bodoče tako uspelo prispevali k našemu prizadevanju. Mislim, da so lahko občutili, da so uspeli v celoti.

Ob zaključku se ne bi do podrobnosti vtiikal v vse ono, kar je zaviralo našo prosvetno dejavnost. Nekot smo doživljali še šovinistične izpade ob priliki prosvetnih prireditev na Koroškem. (Ne morem trditi, da se kaj takega še ne bi moglo primeriti). V novejši dobi pa doživljamo raznovrstne intrige slabih ljudi, ki so ob priliki prve prireditve šli tako daleč, da so poizkušali preko radija varati vse koroško ljudstvo in nastopili s pavovim perjem...

Moja želja pa je bila in mislim, da jo lahko izrazim v imenu vseh ostalih naših delavnih prosvetnih delavcev, naj bi postala Miklova Zala na zgodovinskih tleh trajna ljudska tvornost. Nenehno bi tako izmenjavala drobce slovenske kulturne tvornosti z narodom sosedom. Zbliževala bo oba naroda Koroške.

Zahvalili smo se tov. Šimeju ob misli, kakšna naj bo prihodnja uprizaritev. R. A.

Začasna rešitev italijanske vladne krize

Po neuspehih De Gasperi in Piccioni je sestavil novo italijansko vlado Giuseppe Pella, prav tako kot njegova prednika pripadnik krščansko demokratične stranke. Pella je priznan gospodarski strokovnjak in je sestavil začasno »poslovodno« vlado pretežno iz »strokovnjakov«, torej ne na politični osnovi. Nova vlada, ki sta jo nedavno potrdili italijanski senat in parlament s precejšnjo večino glasov, bo imela predvsem nalogo odsloviti itak že zakašnjeni državni proračun za leto 1953. Nato pa bo verjetno takoj začela pripravljati nove volitve, ki bi naj razjasnile položaj in omogočile sestavo dela zmožne vlade spet na politični osnovi. Računajo, da bo izid zapadnonemških volitev dne 6. septembra močno vplival na predstoječe italijanske volitve in se bo

prav zaradi tega italijanski politični položaj morda spremenil, a gotovo razjasnil.

Stavka v Franciji

V zadnjih dneh je velika stavka državnih uradnikov, nameščencev in delavcev javnih ustanov polagoma ponehala. Položaj sicer še ni povsem jasen, vendar se je zvedelo, da stavkujoči v vedno večjem številu spet prihajajo na delo. Tudi sindikalna organizacija, ki je pod vplivom KP Francije, je dala navodilo, naj grede delavci in nameščenci spet na delo. Edino krščanski sindikati se baje še vedno zavemajo za nadaljevanje stavke. Ministrski predsednik Laniel pa je kljub stavki uredničil precejšnji del svojega programa in napoveduje že spet nove ukrepe.

Tragedija treh oseb na planini

Na Traunsteinu pri Gmundu se je primerila minulo nedeljo težka planinska žaloigra. Troje ljudi je moralo žrtvovati svoja življenja, in sicer dve mladi Dunajčanki, 29-letna srednješolska profesorica dr. Friedl Kudlova in 20-letna študentka Eliza Ehrendorferjeva ter 30-letni učitelj na kmet. šoli dr. H. Weninger iz Burgkirchna pri Braunauu. Dr. Weninger se je v soboto s svojo 28. letno ženo Helgo peljal v Gmunden za namenom, da bi napravil ob koncu tedna plezalsko turo na Traunstein. Čeprav je deževalo vso noč in je tudi drugi dan kazalo na deževje, družba ni odstopila od svojega načrta. Okoli devete ure so dospeli do najnevarnejše točke Traunsteina. Skale so bile od deževja mokre in polzke, vendar je pričel dr. Weninger s svojim spremstvom, štiri damami plezati. Kmalu se je družba razdelila v dve vrvi skupini, ob koncu pa so se spet zbrali. Nato je plezal dr. Weninger sam dalje in s pomočjo vrvi je najprej plezala za njim njegova žena in nato dunajska zdravnica dr. Johana Petrikova. Tem je sledila profesorica dr. Knollova, ki pa ji je že ob prvem poizkusu spodletelo, toda jo je dr. Weninger z vrvjo še obdržal. Pri drugem poizkusu pa je dr. Weninger zgubil ravnotežje in strmoglavil navzdol. Njegov padec je bil tako silen, da je z vrvjo potegnil za seboj tudi dr. Knollovo in Elizabeto Ehrendorferjevo. Dr. Weningerjeva žena Helga in dr. Petrikova sta bili priči padca v globino kakih 130 metrov. Vsi trije so oble-

žali na licu mesta mrtvi. Priča tega dogodka je bila tudi iz treh članov sestojeca patrolja planinskega reševalnega moštva, ki je mogla iz nevarnega položaja rešiti preživeli priči žalostnega dogodka.

Nesreča pri nabiranju planink

Francoz, 18 letni kemik Jean Barbier iz Lyonsa, je v steni Eliz v bližini Heiligenbluta nabiral planike. Pri tem je padel kakih 30 metrov globoko in zaradi težkih poškodb na glavi mrtev obležal. Njegova spremljevalka, 23 letna stenotipistka Monique Rougicux iz Pariza, je bila zaradi padca svojega turističnega tovariša tako prepaščena, da si ni upala sama navzdol in jo je šele pozno zvečer spravila orožniška patrolja v Heiligenblut.

Motodirke na Ljubelju

V nedeljo bodo na jugoslovanski strani Ljubelja od Sv. Ane motociklistične dirke. Tekmovanja se bodo udeležili tudi člani koroškega Touring-kluba.

Živinski sejem v Št. Vidu

Pretekli teden v ponedeljek je bil v Št. Vidu običajni letni živinski sejem. Sejem je obiskalo mnogo interesentov, trgovcev in opazovalcev. Na sejem so postavili 4 vole, 4 krave, 1 tele, 4 žrebeta in 36 konjev, skupno 49 komadov. Cena za voli in krave je ob slabem kupnem zanimanju nihala od 6 do 9 oziroma 6 do 8 šilingov za kilogram, za tele so ponudili največ 8 šilingov. Žrebeta so prodajali po 2500 šilingov, konje pa od 4000 do 7000 šil.

DUNAJSKI MEDNARODNI VELESEJEM od 6. do 13. septembra 1953

Moda — luksuz — gospodinjstvo — tehnika — stroji — orodje priprave — kmetijska in gozdarska razstava — razstava o izvozu živine — mlekarstvo — čebelarstva razstava — pokušnja vin — cvetličarska in vrtnarska razstava — živila in poživila

Oficielna udeležba iz inozemstva

25% znižana voznina na železnicah in avtobusih. - Velesejske iskaznice pri deželnih in okrajnih trgovinskih zbornicah in prodajalnicah, ki imajo izvesek.

Odpošiljatelj (Ime)

Drucksache

Znamka

30 gr

(Točen naslov)

Bücherzettel

Iščete dobrih knjig? Dobite jih po ugodnih cenah v knjigarni »Naša knjiga« v Celovcu. Obiščite nas in se sami prepričajte o bogati zalogi.

„Naša knjiga“

CELOVEC - KLAGENFURT

Gasometergasse 10

WIEN-TELEB 30-2-50

Neudörfler
Büromöbel
WERK:
NEUDÖRFL/TEL 15

Dobavno skladišče za Koroško

Celovec, Bahnhofstrasse 43

telefon: 18-82

so bili pri sistematičnem izkopavanju doseženi lepi uspehi.

Podrobno so opisane dosedanje najdbe, zlasti pa celotno rimsko mesto, ki ga postopno odkrivajo. Sledi opis najdenih predmetov, razvrščenih v muzeju, ki se nahaja v docela izkopani in na novo prekriti tako imenovani reprezentacijski hiši. Na koncu pa navaja publikacija besedila različnih latinskih napisov ter dodaja nemške prevode. Vodnik vsebuje tudi skico, ki v tlorisu prikazuje lego in obseg doslej odkritih objektov. Brošuro poživlja osem dobrih, večinoma celostranskih fotografskih reprodukcij.

Na posebej priloženem listu so navedeni za vozila in pešce najprimernejši dostopi na Štalensko goro iz različnih smeri, kar bo zlasti koristilo tujcem, ki goro z zanimivimi izkopaninami radi obiskujejo. Knjižica pa ne bo dobrodošla samo tujim obiskovalcem, marveč bo koristen vodnik tudi domačinom, ki se zanimajo za davno preteklost svoje ožje domovine.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 16-24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. — Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.